
بسم الله الرحمن الرحيم

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla
Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.
Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

Ehl-i Beyt Serisi: 8

İMAM CAFER SADIK

(Ona Selam Olsun)

Telif Komisyonu

(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:

İsmail Bendiderya

KEVSER

Kevser Yayınları: 118

Kitabın Orijinal Adı: Pîşvayan-i Masûm / Zindegînamey-i Çehardeh Masûm

Yazarı: Telif Komisyonu (Muessese-i Der Rah-ı Hak)

Çeviri: İsmail Bendiderya

Emeği Geçenler: Rıdvan Murat Altun - Musa Güneş
İbrahim Aras

Dizgi ve Mizanpaj: Kevser

Kapak: Hasan Başbuğ

Baskı: Yılmaz Matbaacılık (Sertifika: 27185)

Litros Yolu 2. Matb. Sitesi 3 NB 2

Zeytinburnu-Topkapı / İst. Tel: 0212 493 00 85

Basım Tarihi: *1. Baskı:* Haziran 2007 / *2. Baskı:* Haziran 2013

ISBN: 978-975-6640-99-9

Not: Çeviride kitabın 1381 hicrî Şemsî tarihli 1. baskısı esas alınmıştır

Kevser Yayınları
Sofular Mah. Simitçi Şakir Sok. No: 14 / 1
Fatih – İSTANBUL
Tel: 0212 – 534 35 28 / 555 16 66
Faks: 0212 – 631 36 01 / 555 22 12
www.kevseryayincilik.com

İÇİNDEKİLER

İmam Cafer Sadık (A.S) 7

İmam Cafer Sadık'ın Doğumu ve Bazı Kişisel Özellikleri 11

Doğumu 11

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) Ahlâkı 12

İş ve Çalışma 12

Ticaret ve Adaletli Kâr 13

İhtilafları Giderme Bütçesi 14

İmam (a.s) ve Şarap Sofrası 14

İçki İçilmesine Engel Oluyor 15

Köleyi Azat Etmenin Şartı 16

Allah'a Şükredip Yaratıcısını Tanıyan Fakir ile İmam 16

İmam'ın (a.s) İbadeti 17

Allah Karşısında Teslimiyet 18

Sabır ve Tevekkül 18

Muhtaçlara Yardım 19

İmam Cafer Sadık ve Yöneticiler 21

Medine Valisinin Karşısında 30

İmam Cafer Sadık ve Zeyd ibn Ali 33

Zeyd'in Kıyamı 34

İmam Sadık'ın (a.s) Münazaraları 39
İbn Ebi'l-Avca İle Münazara 40
Abdullah Deysanî İle Münazara 43
Bir Zındık İle Münazara 44
Mufaddal'ın Tevhid Risalesi 49
Birinci Oturum 51
İkinci Oturum 53
Üçüncü Oturum 55
Dördüncü Oturum 57
Gayb Dünyasıyla İrtibatı 61
İmam'ın (a.s) Yarenleri ve Öğrencileri 69
Hamran b. A'yen Şeybanî 70
Abdullah b. Ebu Ya'fur 72
Mufaddal b. Ömer el-Cu'fî 73
İmam'ın (a.s) Şahadeti 75
İmam'ın Son Vasiyeti 77
İmam Cafer Sadık'tan Veciz Sözler 78

İMAM CAFER SADIK (A.S)

Şia tarihi, her biri yaşadığı dönemde toplumun kurtuluş gemisi ve yolunu yitirenlerin meşalesi işlevini gören büyük insanların çehresini anlatan görkemli sayfalarla doludur.

Tahrife uğramayan asil İslâm, Sakife'den İslâm İnkılâbı'nın yemyeşil ovalarına ulaşıncaya kadar, daima bu büyük insanların çehresinde tecelli bulmuştur. Bu insanların köklü bilim ve erdem ağacı; hakka ve hakikate âşık olan ve Allah'ı, İslâm'ı ve Muhammed'i (s.a.a), asilerden ve zalimlerden beri bilen kimseler için huzur buldukları gölgelik olmuştur daima.

Şia'nın ufkunda aşkla parlayan göz alıcı yıldızlar silsilesi, Selman'la Ebuzer'den başlayıp Mirza Şirazî ve İmam Humeyni gibi hürriyet âşıklarına kadar uzanır. İnanç ve amelleri daima billur gibi akan bu pınarların vahiy ve nübüvvet deryasının güçlü dalgaları olduğunu, bu ümit ve fedakârlık iftiharlarının imamet ve ismet bağının gülleri olduğunu bilmeyen var mıdır?

Resulullah'ın (s.a.a) yolunun devamını kendi kanlarıyla koruyup güçlü omuzlarında Kur'ân ve tevhit güneşini taşıyan Peygamber ailesinin pak İmamları, İslâm'ın kurtuluşunun en üstün faktörleri ve onu tarihin haramîlerinin yağmasından koruyan en güçlü nedenler olagelmiştir. Kör olan veya kendi gözünü inkâr edenden başka hiç kimse Muhammedî İslâm'ın yaralı alnındaki bu büyük ve parlak gerçeği inkâr edemez. İslâm düşmanları ve cehalet küfrünün mütevellilerinin sa-

panlarından fırlayan her taş ve onların namlusundan çıkan her kurşun, şu veya bu şekilde İslâm'ı hedef alan her saldırı unsuru sonunda ya Şia İmamları'nın göğsüne inmiştir ya da onların sadık izleyicilerinin tepesine.

İslâm'ın sapasağlam kalması ve uzun asırların yolcularının, küfür ve zulüm dikenlerinden korunarak gerçek İslâm pınarına ulaşması için Ehlibeyt'in pak İmamları her tehlikeye karşı kendilerini siper etmişlerdir. Bu yolun yolcularının pınara nasıl ulaştığına da bütün dünya şahit oldu; düşman her caniliğe başvurduğu hâlde bu pınar, gönül ehline asla saklı-gizli kalmadı.

İmamet semasının parlak güneşlerinin altıncısı olan İmam Cafer Sadık (a.s), yaşadığı dönemin şartları gereğince bu silsilenin en parlak yıldızı konumunda oldu. Daha önce Hüseynî şeref ve şecaat, yüce İslâm dinini nasıl kendi kanıyla yıkayıp kendi kanıyla suladıysa, İmam Sadık'ın ilminin ışığı da İslâm'ı öylesine bir nurla aydınlatıp ihya etti.

Caferî mezhebinden olan Müslümanlar için büyük bir övünç ve iftihar kaynağıdır bu. Zira İslâm dini, Hz. Muhammed'in İslâm'ı ise, onun mesajını en mükemmel şekilde Hüseyin'in (a.s) kanında ve onun beyanını da yine Resulullah'ın evladı olan Cafer Sadık'ın (a.s) eğitim sisteminde aramak gerekir.

Muhammed (s.a.a) soyunun doğru sözlü, doğru özlü güven kaynağı olan Cafer Sadık'ın (a.s) Ehlibeyt âşıklarının iman ve akidesi üzerindeki hakkı; tıpkı Ali'nin (a.s) cihadı, Hasan'ın (a.s) barışı, Hüseyin'in (a.s) kanı ve Fatımatu'z-Zehra'yla Zeyneb'in (s.a) kanlı gözyaşlarının hakkı kadar büyük ve inkâr edilmezdir. Eğer İslâm, Fatımatu'z-Zehra'nın uğruna ağladığı şeyse, o zaman Müslüman'ım diyen kimse elbette ki, Cafer Sadık'ın yolunu izlemeli, onun mezhebinde olmalıdır. Yok, eğer İslâm, gasp kürsüsüne kurulup böylece Resulullah'ın

(s.a.a) biricik Fâtıma'sının (a.s) öfkesine neden kılınan şeyse, bunun Muhammedî İslâm'la uzaktan yakından hiçbir ilgisinin olmadığı ve böyle bir şeye İslâm adına boyun eğmenin İslâm'a saygısızlık ve onursuzluk sayılacağı bilinmelidir.

Gerçek bir Müslüman, böyle bir onursuzluğa eğilmemeyi elbette ki bir övünç addeder. Zira kendi Peygamber'inin ailesini dışlayan bir İslâm, gasıplarla sultanların sarayına dönüşen bir İslâm, mütevelli ve temsilciliğini Muaviyelerin, Yezitlerin, Harunların ve Mütevekkillerin yaptığı bir İslâm, asla Cafer Sadık'ın (a.s) İslâm'ı değildir ve bizim de İslâm'ımız olamaz elbet!

Resulullah'ın (s.a.a) sevgili torunu İmam Cafer b. Muhammed (a.s) başlattığı ilmî hareketle İslâm ilimlerinin ufkunu öylesine aydınlattı ki, halife sultanların komploları, marifet nurlarının dört bir yanı aydınlatmasına engel olamadı. Nitekim ondan bir nesil sonra, Ehlibeyt'in (a.s) sekizinci nuru olan İmam Ali b. Musa Rıza (a.s) Nişabur'a girdiğinde, on binlerce Müslüman coşku ile onu karşılamakta ve âlimler bu büyük Ehlibeyt İmamından (a.s) bir tek söz, bir tek hadis duyabilmek için birbiriyle yarışmaktaydı.

Bu başarıyı, İmam Zeynelabidin'in (a.s) Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ailesinden esir alınan diğer Kerbela mağdurlarıyla birlikte Şam'a götürülmesi ve hilafet sarayının propagandaları sonucu Şamlıların onları "İslâm'a kılıç çeken kâfirler" zannetmesi olayıyla kıyaslayıp Şam'la Nişabur arasındaki mesafeyi de dikkate alacak olursak, İmam Sadık'ın (a.s) ilmî hareketinin kısa zamanda nerelere kadar yayıldığını ve ne derece etkili olduğunu anlamamız kolaylaşacaktır.

İmam Sadık'ın (a.s) yaydığı ilim ve fazilet sofrası o kadar cömertçe ve genişti ki, sadece taraftarları değil, muhalifleri bile ondan faydalanmakta, nasiplenmekteydi.

Ehlisünnetin ilk fıkıh imamı olan Ebu Hanife'nin, en büyük iftiharının İmam Cafer Sadık'tan aldığı iki yıllık eğitim olduğu herkesçe bilinmektedir. Bizzat kendisi bu iki yılın onun fıkıh konusunda edindiği bilincin ana temelini teşkil ettiğini vurgular ve "Eğer o iki yıl olmasaydı, Numan (Ebu Hanife) helâk olurdu." der.[1]

Hz. Muhammed (s.a.a) soyunun nadidesi İmam Sadık'ın (a.s) okulunda yetişen öğrenciler, çeşitli bilim dallarında ve bütün İslâmî ilimlerde, tarihin en seçkin bilginleri unvanını almışlardır. Zürare'yle Muhammed b. Müslim fıkıhta, Hişam'la Müminu't-Tak akait ve kelamda, Mufaddal ve Safvan maarif ve irfanda, Cabir b. Hayyan matematik ve fen bilimlerinde ve adını sayfalara sığdıramayacağımız daha yüzlerce seçkin bilim adamı, İslâmî ve pozitif bilimlerde erişilmez zirveler ve bilim dallarının temelini atan nadide isimler olarak geçmiştir tarihe.

İmam Sadık'ın (a.s) Allah vergisi ilminin derinliği bugün Avrupalıları da hayrette bırakmış, aradan 13 asır geçtiği hâlde batılı bilim adamları, İmam'ın ilim eğitimi konusunda geniş inceleme ve çalışmalar başlatıp sayısız kitaplar yazmışlardır. Bütün bunlar, İmam Sadık'ın (a.s) ilim deryasından birer katredir sadece; zira gün ışığından bir huzmenin, güneşi tarife yetmeyeceğini aklıselim sahipleri bilir.

Güneşi öven kişi, kendini övmektedir
"İki gözüm var benim, görüyor." demektedir.

1- et-Tuhfetu'l-İsna Aşeriyye, s.8, el-İmamu's-Sadık adlı eserden naklen, c.1, s.70

İMAM CAFER SADIK'IN DOĞUMU VE BAZI KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Doğumu

Hicrî 83. yılı rebiyülevvel ayının 17. günü Medine'de dünyaya geldi.[1] Adı Cafer, künyesi Ebu Abdullah, lakabı Sadık'tır. Babası İmam Muhammed Bâkır (a.s), annesi de Ümmü Ferve Hatun'dur. İmam (a.s), annesini anlatırken: *"İmanlı, takvalı ve pek iyilikseverdi."* der.[2]

Hz. Cafer Sadık (a.s) 65 yıllık ömrünün 34 yılını imam olarak sürdürdü.[3]

İmam Sadık'ın (a.s) imameti döneminde iktidardaki halife sultanlar Hişam b. Abdülmelik, Velid b. Yezid b. Abdülmelik, Yezid b. Velid, İbrahim b. Velid ve Emevîlerin ünlü içki düşkünü "Ayyaş Mervan"la, Abbasî halife sultanlarından Seffah'la MansurDevanikî'dir.[4]

Yedisi erkek, üçü kız olan çocukları; İmam Musa Kazım (a.s),

1- İ'lamu'l-Vera, s.266

2- Usul-u Kâfi, 1/472

3- H.k. 114–148

4- İ'lamu'l-Vera, s.266. Hişam hicrî 105'te halife olup tahta geçmiş ve Mansur Devanikî hicrî 158'de ölmüştür. bk. *Tetimmetu'l-Munteha*, Muhaddis Kummî.

İsmail, Abdullah, Muhammed Dîbac, İshak, Ali Arızî, Abbas, Ümmü Ferve, Esma ve Fatıma'dır.[1]

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) Ahlâkı

Ehlibeyt İmamları yaşadıkları dönemlerde İslâm ahlâkının en mükemmel birer örneği olmuşlardır. Şiîlerine: *"İnsanları dilinizle değil, güzel amel ve davranışlarınızla İslâm'a davet edin."* buyuran İmam Sadık'ın bizzat kendi hayatı da baştanbaşa İslâmî değerleri yansıtan bir ışık demeti gibidir. İslâm kanun ve hükümlerine uymada kimse onlardan daha ileri değildi. Bir iyiliği tavsiye edecek olsalar, önce ve herkesten fazla kendileri uygulardı onu. İnsanları sakındırdıkları bir kötü ameli kendileri asla yapmazdı. Nitekim bütün bunlar nedeniyledir ki, eğitip yetiştirdikleri insanlar, onların yaşamının her köşesinden iman ve amel dersi almışlar, onların yolunu izleyip kişiliklerini örnek alarak birer gerçek mümine dönüşmüşler, böylece her biri yaşadığı devirde topluma örnek olup birer numune olmuşlardı.

Ehlibeyt'in nuru İmam Cafer Sadık'ın (a.s) davranış ve ahlâkından bazı kesitleri aşağıya aktarıyoruz:

İş ve Çalışma

Abdulali şöyle anlatır:

> Çok sıcak bir yaz günü İmam Sadık'ın (a.s) Medine çevresindeki yoldan çalışmaya gittiğini gördüm: "Canım size feda!" dedim, "Siz Allah'ın en sevgili kulu ve Resulullah'ın (s.a.a) biricik evladısınız. Bu sıcakta çalışmanızın ve kendinizi bunca zahmete düşürmenizin nedenini söyler mi-

1- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.266; Menakıb, 4/280

siniz?" Bana şöyle bir bakıp: *"Senin gibilerine muhtaç olmamak için helâl rızk peşindeyim."* buyurdu.[1]

Ebu Amr Şeybanî anlatıyor:

> İmam Sadık'ı (a.s), sırtında sert bir elbise ve elinde kürekle, bağda çalıştığını gördüm; bütün vücudu ter içinde kalmıştı. "Canım size feda; küreği verin, ben çalışırım; siz biraz dinlenin." dedim. İmam (a.s) cevaben: *"Rızk kazanmak için günün sıcağına tahammül etmeyi severim."* buyurdu.[2]

Ticaret ve Adaletli Kâr

İmam Cafer Sadık (a.s), yârenlerinden Müsadif'e bin dinar vererek ticaret yapması için Mısır'a gönderdi. Müsadif bu parayla mal alıp onları Mısır'a götürmek üzere bir grup tüccarla yola çıktı. Yolda, Mısır'dan gelen bir kervanla karşılaştılar. Götürdükleri genel tüketim malı hakkında Mısır piyasasını sorduklarında, malın Mısır piyasasında bulunmadığını öğrendiler. Kervandaki bütün tüccarlar mallarını yüzde yüz kârdan aşağı satmama kararı aldılar ve bu kararı uyguladılar. Dönüşte Müsadif tam bin dinar kârla İmam'ın yanına gidip iki keseyi onun önüne koydu ve "Canım size feda!" dedi, "Keselerden biri verdiğiniz sermaye, diğeriyse kârdır!"

İmam (a.s) bu kadar kârı nasıl kazandığını sorunca, Müsadif olayı anlatarak, satış konusunda kervandaki diğer tüccarlarla nasıl anlaştıklarını anlattı ve götürdükleri malın Mısır'da kara borsa olduğu için fazla kâr ettiklerini söyledi.

İmam (a.s) şaşırmıştı. Şöyle buyurdu:

1- Usul-u Kâfi, 5/74; Biharu'l-Envar, 47/55

2- Usul-u Kâfi, 5/76; Biharu'l-Envar, 47/57

> Subhanallah! Mısır'daki Müslüman kardeşlerinizin zararına olacağını bildiğiniz hâlde aranızda iki kat kâr etmeden mal satmamaya anlaştınız ha?!

Sonra da, önündeki keselerden birini alıp: *"Sadece sana verdiğim sermayeyi geri alıyorum."* buyurdu ve ekledi:

> Bu şekilde insafsızlıkla edinilen bir kârı kabul edemem ben! Ey Müsadif! Bil ki, helâl yoldan para kazanmak pek zordur![1]

İhtilafları Giderme Bütçesi

Adamın biriyle yakınları arasında miras konusunda anlaşmazlık vardı. Derken iş kavgaya vardı. Bu sırada İmam'ın (a.s) öğrencilerinden Mufaddal oradan geçmekteydi. Kavgayı yatıştırıp tarafları kendi evine götürdü. Aralarındaki ihtilafı 400 dirhemle giderip işi tatlıya bağladı ve parayı da kendisi ödedi.

Sonra taraflara: "Ödediğim para benim değil, İmam Sadık'ın (a.s) malından ödenmiştir. İmam Ehlibeyt dostları arasında ihtilaf olursa, bunu gidermemi emretti bana!" dedi.[2]

İmam (a.s) ve Şarap Sofrası

Harun b. Cehm şöyle anlatır:

Kûfe yakınlarında, Mansur Devanikî'nin İmam Sadık'ı (a.s) zorla ikamete mecbur ettiği Hiyre şehrindeydik. Ordu mensuplarından biri, aralarında İmam'ın (a.s) da bulunduğu bir grubu şölene davet etti.

1- Usul-u Kâfi, 5/161; Biharu'l-Envar, 47/59

2- Usul-u Kâfi, 2/209

Davetlilerden biri yemekte su isteyince, bir kadeh şarap verdiler eline. Bunu gören İmam (a.s) hemen sofradan kalkarak: *"Resulullah (s.a.a) şarap içilen sofrada oturan kimsenin, Allah'ın rahmetinden uzak ve melun olduğunu buyurmuştur."* dedi ve orayı terk etti.[1]

İçki İçilmesine Engel Oluyor

Halife Mansur'un emriyle beytülmalin kilitleri açılmış, herkese bir şeyler veriliyordu. Bu sırada Şegranî adlı biri de payını almak istedi. Ama kendisini tanıyıp kimliğini onaylayacak birini bulamıyordu. Dedelerinden biri, Hz. Resulullah (s.a.a) tarafından azat edilmiş bir köle olduğundan Şegranî'yi de herkes, "Resulullah'ın azatlı kölesi" lakabıyla tanırdı. Şegranî bununla övünür, bunu Resulullah'a (s.a.a) ve Ehlibeyti'ne yakınlığının delili sayardı.

Kendisini tanıyacak birilerini ararken İmam Sadık'ı (a.s) gördü, hemen koşup durumunu anlattı. İmam (a.s) ona beklemesini söyleyip gitti ve çok geçmeden elinde Şegranî'nin payıyla döndü. Parayı verirken elini Şegranî'nin omzuna koyup sevgi ve şefkat dolu bir sesle buyurdu ki:

> Ey Şegranî, İyi şeyler yapmak herkes için iyidir; hele kendisini bizim yakınımız sayan ve Resulullah'a (s.a.a) yakınlığıyla tanınan senin yapman çok daha iyi ve güzeldir. Aynı şekilde kötü iş de, kim yaparsa kötüdür; ama sözünü ettiğim yakınlığımız sebebiyle, maazallah, senin yapman çok daha kötüdür!

İmam (a.s) bunu söyledikten sonra sevgiyle gülümseyip oradan ayrıldı. Şegranî bunları duyunca, İmam'ın (a.s) onun sırrına agâh olduğunu, yani içki içtiğini bildiğini anlamıştı!

1- Usul-u Kâfi, 6/268; Biharu'l-Envar, 47/39

Evet, İmam (a.s) onun içki içtiğini bildiği hâlde bunu görmezden gelip ona yardımcı olmuş, sonra da sevgi ve şefkatle ve onu kırmamaya özen göstererek, hatasını anlamasını sağlamıştı. Şegranî de utanmış, mahcup bir hâlde oradan ayrılmıştı.[1]

Köleyi Azat Etmenin Şartı

İbrahim b. Bilal anlatır: İmam Sadık'ın (a.s) azat ettiği kölelerinden birinin azatlık belgesini okuduğumda, çok şaşırdım. Belgede şöyle yazıyordu:

> Cafer b. Muhammed bu köleyi Yüceler Yücesi Rabbinin rızası ve hoşnutluğu için azat etmekte olup ondan namaz kılması, zekât vermesi, haccetmesi, ramazanda oruç tutması, Allah'ın dostlarını sevmesi ve O'nun düşmanlarından uzak durmasından başka hiçbir ücret ve karşılık beklemez!

Bu belgeyi üç kişi mühürleyip şahit olarak onaylamıştı.[2]

Allah'a Şükredip Yaratıcısını Tanıyan Fakir ile İmam

Misma' b. Abdülmelik şöyle anlatıyor: Mina'da İmam Sadık'la (a.s) oturmuş üzüm yiyorduk. Bir dilenci gelip yardım istedi, İmam (a.s) ona bir salkım üzüm vermek istedi. Ama adam almayıp: "Paranız varsa para verin." dedi. İmam (a.s): *"O zaman Allah versin!"* buyurdu. Dilenci dönüp gitti. Birkaç adım sonra geri dönüp: "O üzümü ver." dedi; ama bu defa da İmam: *"Allah versin inşallah!"* diyerek üzümü vermedi.

1- Biharu'l-Envar, 47/349, İ'lamu'l-Vera ve Menakıb'dan naklen. Envaru'l-Behiyye, İbn Cevzî'nin Tezkere'de Zemahşerî'nin Rebiu'l-Ebrar eserinden naklen. Biz bunu, Şehit Mutahharî'nin Dastan-ı Rastan'ından (Doğruların Öyküsü), c.1, s.174'ten aktardık.

2- Usul-u Kâfi, 6/181; Biharu'l-Envar, 47/44

Bu sırada bir başka dilenci çıkageldi. İmam ona üç üzüm tanesi verdiği hâlde, adamcağız memnuniyetle alıp: "Âlemlerin Rabbine şükürler olsun, bana rızk verdi!" dedi. İmam (a.s) bu defa ona bir avuç dolusu üzüm verdi. Adam yine şükredip: "Âlemlerin Rabbine hamdolsun!" dedi. İmam bunu duyunca: *"Hele dur."* dedi ve hizmetçisine: *"Yanında ne kadar para var?"* diye sordu. Sanırım yirmi dirhem para vardı, hepsini alıp dilenciye verdi. Adam yine şükredip: "Hamd Allah'a mahsustur." dedi, "Ya Rabbim! Bu nimetin senden olduğunu bilirim. Sen birsin, teksin, eşin ortağın yoktur!"

İmam (a.s) yine onun gitmesini engelleyerek: *"Biraz dur."* dedi ve sırtındaki gömleği çıkarıp ona verdi ve giymesini istedi. Dilenci pek sevinmişti, gömleği giyinip: "Bana elbise verip giydiren Rabbime şükürler olsun!" dedi neşeyle. Sonra da İmam'a (a.s) dönüp: "Allah sizden razı olsun, hayır görürsünüz inşallah!" diye teşekkür etti. Sanırım bu defa da sadece Allah'a şükretmekle yetinse ve İmam'a (a.s) duada bulunmasaydı, İmam (a.s) yine ona bir şeyler vermeye devam edecekti.[1]

İmam'ın (a.s) İbadeti

Malik b. Enes şöyle anlatır:

> İmam Sadık (a.s) her zaman ya oruç tutar ya namaz kılar ya da zikirle meşgul olurdu. Devrinin en büyük abitleri ve zahitleri arasındaydı. Çok hoş sohbetti, çok hadis naklederdi, onun meclisleri pek faydalı olurdu. *"Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:…"* diyerek bir hadis aktarmaya başladığında, yüzünün rengi değişirdi.
>
> Bir hac yolculuğunda birlikteydik. İhrama girdiği sırada hâli değişti. "Lebbeyk" diyemiyordu âdeta, kendisinden

1- Usul-u Kâfi, 4/49

geçecek gibiydi. Hatta bu hâli nedeniyle bir ara neredeyse bineğinden düşecek gibi oldu. "Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu, 'Lebbeyk' de, bunu söylemek zorundayız!" dedim. *"Nasıl lebbeyk diyeyim?"* dedi, *"Rabbimin: 'Lâ lebbeyk' diye cevap vermesinden korkuyorum!"*[1]

Allah Karşısında Teslimiyet

İmam Sadık'ın (a.s) yârenlerinden Kuteybe şöyle anlatır:

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) hasta oğlunu ziyarete gitmiştik. İmam'ı (a.s) evin önünde gördüm, mahzundu, pek üzgün görünüyordu. Çocuğun hâlini sordum. *"Vallahi, ölmek üzere!"* dedi, sonra da içeri girdi. Biraz sonra dışarı çıktığında rahatlamış gibiydi. Çocuk iyileşmiş olmalıydı. Tekrar çocuğun durumunu sorduğumda, *"Rabbine kavuştu."* dedi. Hayretle! "Canım size feda!" dedim, "Hayattayken onun için pek üzgündünüz, şimdi üzgün değil misiniz?" Şöyle buyurdu:

> Biz öyle bir aileden geliyoruz ki, bir musibetten önce üzgün ve tedirgin olur, ama Rabbimizin takdiri vuku bulduğunda da O'na tam bir rızayla teslimiyet gösteririz![2]

Sabır ve Tevekkül

Hafs b. Ebu Ayşe şöyle rivayet eder:

İmam Cafer Sadık (a.s) hizmetçisini bir iş için yollamıştı. Hizmetçi epey gecikince, İmam (a.s) onun peşinden gitti ve onu bir köşede uyurken buldu! İmam (a.s) yanı başında oturup bir yelpazeyle onu serinletmeye başladı. Hizmetçi uyandığı zaman da şöyle buyurdu:

1- Biharu'l-Envar, 47/16, Hisâl, İlelu'ş-Şerâyi, Emâli ve Menakıb'dan naklen

2- Usul-u Kâfi, 3/225; Biharu'l-Envar, 47/49

Vallahi, uyuman için hem gece ve hem gündüz sana ait değildir. Gecen senin, ama gündüzün bizimdir![1]

Muhtaçlara Yardım

Mualla b. Huneys der ki:

Yağmurlu bir gecede İmam Sadık'ın Benî Saide'nin gölgeliğine gittiğini gördüm. Dilencilerle yoksulların sığındığı büyük bir çardaktı burası. İmam'ı (a.s) takip ettim. Sırtında taşıdığı torbadan bir şey düştü. İmam: *"Allah'ım! Yere düşen o şeyi bize geri ver!"* buyurdu. İleri çıkıp selâm verdim. *"Mualla, sen misin?"* dedi. "Evet. Canım size feda olsun, benim!" dedim. Ortalık karanlıktı. *"El yordamıyla bir bak bakalım, yere düşen şeyi bulabilecek misin?"* buyurdu. Aradım, birkaç ekmek bulup İmam'a (a.s) verdim; yanındaki büyük torbaya koydu. Torbanın ekmek dolu ve çok ağır olduğunu fark edince: "Efendim, izin verirseniz torbayı ben taşırım." dedim. *"Hayır."* buyurdu, *"Bunu benim yapmam gerekiyor; ama istersen benimle gelebilirsin!"*

Birlikte yürümeye devam ettik. Benî Saide gölgeliği denilen yere varınca İmam, uyumakta olan her garibanın elbisesinin altına bir veya iki ekmek bıraktı, kimseyi unutmamıştı. Ekmekler bitince geri döndük. Yolda: "Canım efendim!" dedim, "Bunlar Şianız mıydı?" Şöyle buyurdu: *"Eğer Şiamız olsalardı, daha fazla yardım ederdik."*[2]

Hişam b. Salim de şöyle anlatır:

İmam Sadık (a.s) geceleri ekmek, et ve para dolu büyük bir torbayı sırtlayıp Medine'nin yoksullarına gider ve torbasındakileri onların arasında paylaştırırdı. Onlar, İmam'ın (a.s)

1- Menakıb, 4/274; Usul-u Kâfi, 2/112

2- Usul-u Kâfi, 4/8; Sevabu'l-Amal, s.173; Biharu'l-Envar, 47/20

kim olduğunu bilmez, onu tanımazlardı. İmam (a.s) öldüğünde bu yardımın kesildiğini görünce, geceleri kendilerine yiyecek taşıyan o meçhul iyilik meleğinin İmam Cafer Sadık olduğunu anladılar.[1]

1- Usul-u Kâfi, 4/8 ve Biharu'l-Envar, 47/38

İMAM CAFER SADIK VE YÖNETİCİLER

İmam Sadık (a.s) hicrî 83'te Emevî zulmünün 5. halife sultanı olan zalim Abdülmelik b. Mervan döneminde dünyaya geldi. Hişam b. Abdülmelik dönemine rastlayan hicrî 114'te, sevgili babası İmam Bâkır'ın (a.s) şahadetinden sonra 31 yaşındayken imamet görevini üstlendi.

İmam'ın (a.s) doğumundan, Emevîlerin yıkılışına kadarki hicrî 132'ye kadar iktidarda bulunan halife sultanlar ve iktidar süreleri şöyledir:

1- Abdülmelik b. Mervan, hicrî 65–86. Abdülmelik öldüğünde İmam 3 yaşındaydı.

2- Velid b. Abdülmelik: 9 yıl 8 ay.

3- Süleyman b. Abdülmelik: 3 yıl 3 ay.

4- Ömer b. Abdulaziz: 2 yıl 5 ay.

5- Yezid b. Abdülmelik: 4 yıl 1 ay.

6- Hişam b. Abdülmelik: 20 yıl. (Bunun yaklaşık 12 yılı, İmamet dönemine rastlar.)

7- Velid b. Yezid b. Abdülmelik: 1 yıl.

8- Yezid b. Velid b. Abdülmelik: 6 ay.

9- İbrahim b. Velid b. Abdülmelik: 2 veya 4 ay.

10- Mervan el-Himar: 5 yıldan birkaç ay fazla.

Mervan Himar'ın Abbasîlere yenilip öldürülmesiyle hicrî 132'nin zilhicce ayında zalim Emevî iktidarı son bulmuştur.[1]

İslâm tarihinin en kara sayfalarından biri olan 100 yıllık Emevî iktidarı boyunca İslâm ümmeti, bu zalim hanedanın iğrenç emellerine alet edildi ve ümmet âdeta alaya alındı. Halka zerrece değer verilmedi. Başta Resulullah'ın (s.a.a) sevgili ailesi olmak üzere bütün Müslümanlar, Emevî iktidarı boyunca olmadık zulüm ve baskılara uğradılar.

Emevî iktidarının zulüm zincirinin halkalarından olan Abdülmelik, halka yaptığı bir konuşmada: "Beni takva, dürüstlük ve dindarlığa davet etmeye kalkışanın kellesini uçururum!" demiş[2] ve onun ölümünden sonra tahta geçen oğlu Velid de: "Bize muhalefet edeni öldürürüz, muhalefet edemeyip susanı da suskunluk derdi öldürecektir." tehdidinde bulunmuştu.[3]

Aslında Emevîler, dinsiz ve zındık bir aileydi. İslâm'ın ilk günlerinden başlayarak Hz. Resulullah (s.a.a) ve onun getirdiği İslâm dinine karşı en katı düşmanlığı onlar beslemiş, bu kin ve düşmanlıklarını daima sürdürmüşlerdir. Daha sonra gelişen olaylar ve özellikle de Bedir ve Uhud gazvelerinden sonra Emevîler Resulullah'a (s.a.a) ve Emîrü'l-Müminin İmam Ali'ye (a.s) karşı intikam yemini edip her fırsatta bu kini kusmanın yollarını aradılar. İslâm'ı ortadan kaldırmak ve Resulullah (s.a.a) ile onun mübarek ve sevgili Ehlibeyti'ne (a.s) düşmanlık etmek için akla gelmedik komplo, oyun ve caniliklere başvurmaktan çekinmediler.

Hicret'in 40. yılından sonra, Emîrü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) şahadeti ve Muaviye'nin iktidarı ele geçirmesinin ardın-

---

1- el-İmamu's-Sadık, 1/34–37; Tetimmetu'l-Munteha, s.57–104

2- *el-Kamil*, İbnî Esir, 4/521–522

3- Tarih-i Taberî, 8/1178, Londra basımı

dan İslâm dünyası fiilî olarak Emevîlerin eline geçmiş ve onların zulmüne ve İslâm'ı bozmaya çalışan icraatlarına seyirci kalmayıp muhalefet eden Şiî Müslümanları akla gelmez baskı ve işkencelere maruz bırakmıştır.

Emevî sultanların günlük siyasî uygulamalarından biri, Hz. Ali'ye (a.s) minberlerde küfretmek olmuştur. Kerbela katliamı ve cennet gençlerinin efendisi İmam Hüseyin (a.s) ve evlatlarının alçakça şehit edilmesi, bu kötü ve zalim hanedanın işlediği cinayetlerin doruğu sayılır. Kerbela faciasından önce ve sonra da Emevîler, birçok Alevî'yi (Hz. Ali'nin soyundan gelen Müslümanlar) ve Şiîlerin önde gelen büyüklerinin çoğunu sırf Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ni savundukları için acımasızca katletmiş, birçoğunu da yer altı zindanlarında inanılmaz şartlar altında yıllarca tutsak etmişlerdir. Ehlibeyt'in 4. İmamı Hz. Seccad'ın (a.s) oğlu Zeyd, Hişam b. Abdülmelik döneminde alçakça şehit edildi. Zeyd'in naaşı Hişam'ın emriyle yıllarca darağacında asılı kaldı, ceset tamamen çürüdükten sonra ağaçtan indirilip yakıldı ve külleri rüzgârda savruldu.

Kerbela hadisesi ve bu facianın ardından Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) halkı aydınlatma ve bilinçlendirme çalışmaları, İslâm ümmetinin Emevî hanedanının gerçek yüzünü tanıyıp bu zulüm düzeninden nefret duymasında çok etkili olmuştur.

Zeyd'in şahadeti halkın Emevîlere duyduğu kini doruğa çıkarmış, Emevîlerin zulüm, ayyaşlık ve dinsizliğinden iyice bunalan Müslüman toplumu bir patlamanın eşiğine getirmiştir. Nitekim hicrî 132'de Emevîlerin zulüm düzeni yıkılıp yerle bir oldu ve bunu fırsat bilen Abbasîler, kendilerine haktan yana bir görünüm vererek iktidarı ele geçirdi.

Diğer Ehlibeyt İmamları gibi İmam Sadık da (a.s) hayatı boyunca gizli veya açık şekilde zalimlerle savaştı ve bu cümleden olmak üzere Emevîlerle de mücadele etti. Emevîlerin uy-

guladığı onca baskı ve kısıtlamalara rağmen her fırsatta halkı aydınlatıp bilinçlendirdi, Hakk'a ve hakikate gönül verenlere yol gösterip gerçek İslâm'ı anlatıp öğretti.

Hişam b. Abdülmelik'in halife olduğu yıllardan birinde, İmam Sadık (a.s) sevgili babası İmam Bâkır'la (a.s) birlikte hacca gitmiş ve bu haccında yaptığı etkili bir konuşmada Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin (a.s) imamet ve liderliği konusunda şöyle buyurmuştu:

> Muhammed'i (s.a.a) hak üzere gönderen ve bizi onunla onurlandıran Rabbimize hamd ederiz. Biz Ehlibeyt, Allah'ın yarattıkları arasında seçmiş ve yeryüzünde kendi temsilcisi kılmış olduğu kullarıyız. Bize uyan kurtuluşa erer, bize düşmanlık eden helâk olur.[1]

İmam'ın (a.s) bu sözleri Hişam'a ulaştırıldı. Hişam, hacıların dönüşünden sonra Medine'deki valisine, İmam Bâkır (a.s) ve oğlu İmam Sadık'ı (a.s) Şam'a göndermesini emretti. Şam'da bu iki İmam ile zalim Hişam arasında ilginç olaylar yaşandı.

İmam Bâkır (a.s) ve İmam Sadık'ın (a.s) bu karanlık ve baskı dolu dönem boyunca İslâm ümmetine verdikleri en büyük hizmet, İslâm bilimlerini öğretme ve ümmeti yetiştirme yolunda başlattıkları muazzam "ilmî hareket"ti. Onların sorumluluk ve takva sahibi fakihlerle âlimler yetiştirmesi sonucu Kur'ân ve İslâm dini iktidardaki güçlerin saptırmalarından uzak bir şekilde İslâm beldelerinin dört bir yanında öğrenilip anlaşılmış, İslâm hükümleri ihya edilmiş, akidevî sapmalar önlenmiş ve gerçek İslâm çizgisi korunabilmiştir. Bu tür mücadele tarzı, bilinen anlamdaki diğer mücadele ve savaş tarzından çok daha zor ve karmaşıktır aslında.

1- Delailu'l-İmame, Şiî olan Taberî, s.104–106, Necef 2. baskı

Bu iki büyük İmam'ın gayret ve çalışmaları sonucu, Emevîlerin bir asır süren zulüm ve baskılarına ve İslâm'ı ortadan kaldırma girişimlerine rağmen din ve maneviyatın temel sütunları başarıyla korunabilmiştir. Oysa bilindiği üzere Emevîler, İslâm'ı tarihten silmek ve İslâm ümmetini tekrar cahiliye dönemindeki inanç ve durumuna döndürebilmek için çok uğraştılar ve görünüşte bu yolda bazı başarılar da elde ettiler. Ama Ehlibeyt İmamları'nın aralıksız çaba ve çalışmaları sayesinde, özellikle inançlı ve cesur âlimler yetiştirip İslâm toplumunu bilinçlendirme konusundaki ince yöntemleri sonucunda, Emevîler iğrenç emellerine ulaşamadılar ve İslâm'ın temellerini yıkmaya yönelik çabaları akamete uğradı. Sonunda zalim Emevî devleti yıkıldı ve yerine Abbasî devleti kuruldu.

Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbas b. Abdulmuttalib'in soyundan geldikleri için bu adla anılan Abbasîler, başlangıçta, sözde Kerbela şehitlerinin intikamını almak ve Emevî zulmüne son vermek istediklerini iddia ederek halkı kendi taraflarına çektiler. Özellikle İranlı Müslümanların Hz. Ali'ye (a.s) ve onun evlatlarına besledikleri sevgiyi istismar ederek, iktidarı Emevîlerden alıp ehil olana vereceklerini söylemek suretiyle Horasanlı Ebu Müslim'in ve onun etrafına toplanan İranlı Müslümanların yardımıyla Emevîleri devirdiler. Ancak halifeliği, o zamanki Ehlibeyt İmamı olan İmam Cafer Sadık'a (a.s) bırakacakları yerde, son anda çark ederek kendi tekellerine aldılar.

Emevîlerin tersine, Abbasîler görünüşte kendilerini pek dindar ve Müslüman'mış gibi gösteriyor ve bu görünümü bozmamaya özen gösteriyorlardı. Kendilerinin Resulullah'ın (s.a.a) akrabası olduklarını, bu nedenle de Peygamber'in vârisleri olmaya herkesten daha fazla hakları bulunduğunun ve İslâmî hilafete herkesten daha lâyık olduklarının propagandasını yapıyorlardı.

Bunun yalan olduğunu, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gerçek vârislerinin ve halifelerinin aslında onun pak Ehlibeyti'nin İmamları olduğunu herkesten iyi bildikleri için, iktidarı ele geçirir geçirmez onlar da tıpkı Emevî asilerin yaptığını yaparak İmam Sadık'la (a.s) Şiasına baskı politikası uygulamaya başladılar. Kendilerine dindar süsü verip Resulullah'ın (s.a.a) yakınları olduklarını söyleyerek ele geçirdikleri iktidarı kaybetmemek için mümkün olan her yolu deneyerek halkı Ehlibeyt İmamları'ndan uzak tutmaya çalıştılar.

Emevîlerin yıkıldığı hicrî 132'den, İmam Sadık'ın (a.s) şehit edildiği hicrî 148'e kadar Ebu Abbas el-Seffah ve Mansur Devanikî adlı iki Abbasî sultanı, kendilerini halife ilan ettiler. İlk Abbasî halifesi olan Seffah 4 yıl iktidarda kaldı; ikinci halife Mansur ise 22 yıl boyunca yani İmam Sadık'ın (a.s) şahadetinden 10 yıl sonrasına kadar saltanatını sürdürdü.[1]

Bütün bu süre boyunca, özellikle Mansur döneminde İmam Cafer Sadık (a.s) çok sıkı bir gözetime tâbi tutulmuş ve yoğun baskılara maruz bırakılmış, hatta bazen halkla görüşmesi engellenmişti.

Harun b. Harice şöyle anlatır:

> Şiîlerden biri, bir celsede üç talakla kadını boşamanın hükmünü[2] İmam Cafer Sadık'a (a.s) sormak istiyordu. Bu amaçla İmam'ın (a.s) bulunduğu yere gitmek istedi; ama Abbasî halifesi, İmam'la (a.s) görüşülmesini yasaklamıştı. İmam'la nasıl görüşebileceğini düşünürken, eski elbiseler içinde salatalık satan seyyar bir satıcıya gözü ilişti. Hemen ona gidip salatalıkların hepsini satın aldı. Adamın elbiselerini de ödünç alarak seyyar satıcı kılığında İmam'ın

1- Tetimmetu'l-Munteha, s.110, 113, 147

2- Şia fıkhında, bir celsede üç boşanma ardı ardına yapılamaz; batıldır. Geniş bilgi için ilgili fıkıh kitaplarına bakınız.

evine yaklaştı. İmam'ın hizmetkârı salatalık almak için onu çağırmış, böylece eve girip İmam'la (a.s) görüşmeyi başarmıştı. İmam (a.s) onun bu hilesini beğenerek: "İyi bir yöntem seçmişsin." dedi ve sorusunu sormasını istedi. Soruyu dinledikten sonra: "Aynı zamanda ardı ardına üç talak olmaz, batıldır." buyurdu.[1]

Mansur Devanikî, İmam (a.s) ve diğer Ali oğulları (Aleviler) ile Şiîlere karşı hiçbir baskı ve işkenceyi uygulamaktan çekinmiyor, Emevîlerin yöntemlerini uyguluyordu. Sedir ve Abdusselâm b. Abdurrahman gibi, İmam'ın (a.s) nice yakın adamlarını hapse attı. İmam Sadık'ın (a.s) ashabının büyükleri arasında sayılan Mualla b. Huneys'i şehit ettirdi. İmam Hasan'ın (a.s) evlatlarından olup Alevîlerin büyüklerinden sayılan Abdullah b. Hasan'ı bir bahaneyle Irak'a sürgüne gönderdi ve orada hapse attırıp sonra da şehit ettirdi.[2]

Bir yandan bu cinayetleri işlerken, diğer bir yandan da tam bir münafıklık sergiliyor ve kendisini Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gerçek halifesi gibi göstererek halkın sevgisini kazanabilecek her hileye başvuruyor; kendisini din ve şeriat düşkünü bir yönetici olarak gösteriyordu. Dahası, kendisini Resulullah'ın Ehlibeyti'ne mensupmuş gibi göstermeye büyük çaba harcıyor, böylece Resulullah'ın (s.a.a) gerçek vasileri ve halifeleri olan Ehlibeyt İmamları'nın yerini almayı plânlıyordu. Çünkü Müslümanların, Resulullah'ın Ehlibeyti'ni ne kadar çok sevdiğini biliyordu. Nitekim Abbasîler, Müslüman halkın Ehlibeyt'e beslediği sevgiyi kullanarak iktidarı ele geçirmiş ve kendilerini Ehlibeyt'in savunucuları gibi göstererek Emevîleri yıkma yolunda halkın desteğini alabilmişlerdi.

1- Biharu'l-Envar, 47/171, Ravendî'nin Haraic'inden naklen

2- Câmiu'r-Ruvat, 1/350–457 ve 2/247; Tuhfetu'l-Ahbab, s.179; Muntehe'l-Amal, 1/195

Mansur, bir Arefe günü yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

> Ey insanlar! Biliniz ki ben, Allah tarafından yeryüzünde padişahlık etmekteyim. Sizi O'nun yardımıyla yönetmekteyim. Ben Allah'ın haznedarıyım ve beytülmal benim elimdedir. O'nun rızasına göre davranır ve O'nun rızasına göre bölüştürürüm! Beytülmalden birine lütufta bulunacak olsam, bu da yine O'nun izniyle olur! Allah Teâlâ beni kendi haznesinin anahtarı kılmıştır; dilediği zaman beni açarak size lütufta bulunur!...[1]

Bir başka konuşmasında da Horasan halkına şöyle hitap ediyordu:

> Ey Horasanlılar! Allah bizim hakkımızı ortaya çıkardı ve Resulullah'tan kalan mirasımızı (halifeliği) bize geri verdi! Hak yerini buldu; Allah nurunu zahir, sevdiklerini aziz kıldı ve zalimleri yok etti!...[2]

Mansur, kitleyi aldatmaya yönelik bu oyunlarıyla kendisine dindar süsü veriyor ve kötülük, küfür ve münafıklıkta Emevîlerden hiç geri kalmayan iğrenç yüzünü bu sahte görünümün ardında gizliyordu.

Diğer taraftan, zorla ve tehditle de olsa İmam Cafer Sadık'ın (a.s) görünüşte onayını almaya, böylelikle de halkın tepkisini çekmemeye çalışıyordu.

Ancak İmam (a.s) onu hiçbir zaman onaylamadığı gibi, her fırsatta halkı aydınlatmış, onun ve Abbasîlerin gerçek yüzünün anlaşılmasını sağlamıştır.

İmam'ın (a.s) yârenlerinden biri: "Maddî açıdan zor durumda bulunan biz Şiîlerden birine bunlar (Abbasîler) tarafından

---

1- Tarihu'l-Hulefa, s.263; el-İmamu's-Sadık, 5/45

2- Murucu'z-Zeheb, 3/301

teklif gelir ve ücret karşılığında onlara ev yapmamız veya su kanalı açmamız istenirse, ne yapalım?" diye sorduğunda, İmam (a.s) şu cevabı vermiştir:

> Karşılığında çok dolgun bir ücret de verseler şahsen ben, onlar (Abbasîler) için bir düğüm atmaya veya bir çizgi çizmeye bile razı değilim. Çünkü zalimlere yardımcı olanlar, Allah Teâlâ kulları arasında bir hükme varıncaya kadar kıyamet günü ateşte yanacaklardır.[1]

Fakihler konusunda da şöyle buyurmuştur:

> Fakihler, peygamberlerin eminleridirler; sultanlara yöneldiklerini (iktidardakilere meylettiklerini, onlarla sıkıfıkı olduklarını) görürseniz, onlardan şüphelenin ve böylelerinegüvenmeyin![2]

İmam (a.s) kimi zaman da mektuplarında veya görüşmelerinde, Mansur'u sarih bir dille uyarıyor, kınıyordu. Bir defasında Mansur İmam'a (a.s) bir mektup yazıp: "Neden herkes gibi sen de beni görmeye gelmiyorsun?!" diye sordu. İmam (a.s) mektuba şu cevabı yazdı:

> Senden korkmamızı gerektirecek bir dünyalığımız olmadığı gibi, sana umut besleyebileceğimiz bir maneviyat ve dindarlık da görmüyoruz sende. Ne seni gelip kutlayacağımız bir nimet içindesin, ne de kendini, gelip sana teselli vermemizi gerektirecek bir musibet içinde görmektesin. Bu durumda, neden seni ziyaret edelim ki?!

Mansur, mektuptaki kınamayı örtbas edebilmek için: "Gelip bana nasihatte bulunun." diye yazdı. İmam (a.s) şu cevabı verdi:

1- Vesailu'ş-Şia, 12/129; Usul-u Kâfi ve Tehzib'den iktibasla

2- Keşfu'l-Gumme, 2/412; el-İmamu's-Sadık, 3/21, Hilyetu'l-Evliya'dan naklen

> Dünyayı seven, sana nasihat etmez; ahiretini düşünen de sanagelmez![1]

Mansur'un bulunduğu bir mecliste İmam'ın da oturmuş olduğu bir gün, bir sinek ilginç şekilde Mansur'a musallat oldu. Ne yapsa kurtulamıyor, o kovdukça sinek hemen gelip yine yüzüne konuyordu. Mansur sineği kovmaya çalışırken öfkeyle: "Allah şu sineği neden yarattı sanki?!" diye çıkıştı İmam'a. İmam (a.s) hiç beklemeden şu cevabı verdi: *"Zalimlerle zorbaları aciz kılıp küçük düşürmek için!"*[2]

Medine Valisinin Karşısında

Abdullah b. Süleyman Temimî şöyle anlatır:

Abdullah b. Hasan b. el-Hasan'ın oğulları İbrahim'le Muhammed, Abbasî iktidarı tarafından şehit edildikten sonra Mansur Devanikî yakın adamlarından Şeybe b. Gaffal'ı Medine'ye vali tayin etti.

Şeybe, Medine'de bir cuma hutbesinde şöyle konuştu:

> …Ali b. Ebu Talib, Müslümanlar arasında ihtilaf yarattı. İman ehliyle savaştı ve iktidarın, ehline geçmesine engel olup onu hep kendisi için istedi. Ama Allah onu iktidardan mahrum bıraktı. Ondan sonra onun evlatları da bozgunculukta onun yolunu izler oldular ve şimdi iktidar peşindeler! Oysa onlar iktidara lâyık değiller! Zaten bu yüzden her tarafta öldürülmekte, kendi kanlarına boyanmaktalar!

Şeybe'nin bu küstah ve iftira dolu sözleri Medine ahalisini pek rahatsız etmiş, ama korkudan hiç kimse bir şey söyle-

---

1- Keşfu'l-Gumme, 2/448; Biharu'l-Envar, 47/184

2- el-Fusulu'l-Mühimme, s.236

yememişti. Herkes susuyordu. Bu sırada, sırtında yün elbise olan biri cesaretle yerinden doğrularak şöyle dedi:

> Allah'a Hamd eder, O'nun son elçisi ve bütün resullerinin baş tacı olan Muhammed'le diğer bütün peygamberlere salât-u selâm göndeririz! Söylediğin iyi vasıflara gelince; evet, biz onlara lâyık bir aileyiz, söylediğin kötülükler ve çirkinliklerse, ancak sana ve Mansur'a yakışır!

Sonra, yüzünü cemaate dönerek sözlerini sürdürdü:

> Kıyamette kimin amellerinin daha boş ve herkesten daha ziyankâr olacağını bildireyim mi size?! Ahiretini, başkalarının dünyasına satan kimsedir o! Şu fasık vali de böyle biridir işte! (Çünkü kendi ahiretini Mansur'un dünyasına satmıştır.)

Cemaat sakinleşmişti. Vali, hiçbir şey söylemeden sessizce camiden çıktı. Dışarıya çıkınca, adamlarına: "Halifenin valisinin karşısında hiç çekinmeden öyle konuşan o adam kimdi?" diye sordu. Cafer Sadık (a.s) olduğunu söylediler.[1]

1- *el-Emali*, Şeyh Tusî, s.31; Biharu'l-Envar, 47/165

İMAM CAFER SADIK VE ZEYD İBN ALİ

Ehlibeyt İmamları'nın dördüncüsü İmam Zeynelabidin'in (a.s) oğlu olan Zeyd, İslâm tarihinin önemli simalarından ve Şia'nın bilim, takva ve fazilette en parlak şahsiyetlerindendir. Zeyd, Emevîlerin en dehşet ve karanlık dönemlerinde yiğitçe kıyam etti, cesaretle savaştı ve bir mümine yaraşır bir onur ve şerefle şehit düştü. Zeyd'in (r.a) baştanbaşa nur ve takva dolu hayatı ve onun yepyeni bir tarih yaratan şanlı kıyamı ve nihayet onur ve iftihar dolu şahadeti, imamet ailesinde onun babasından ve kardeşinden aldığı eğitim ve terbiyenin en güzel belgesidir.

İslâm âlimleri, Hz. Zeyd'in (r.a) ilim, takva, fazilet ve büyüklüğü konusunda müttefiktirler. Ehlibeyt İmamları defalarca Hz. Zeyd'in fazilet ve yiğitliğini övmüşlerdir. Nitekim Zeyd hakkındaki rivayetler o kadar çoktur ki, Şeyh Saduk (r.a) Uyunu Ahbari'r-Rıza adlı ünlü eserinin bir babını bu rivayetlereayırmıştır.[1]

Şeyh Müfid şöyle der:

> Zeyd, İmam Seccad'ın (a.s) İmam Bâkır (a.s) dışındaki bütün evlatlarından üstün ve ileridir. Son derece dindar, takvalı, abid, fakih, bağışlayıcı ve cesurdu. İnsanları iyiliğe çağırır, kötülükten menederdi.[2]

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, 1/248

2- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.251

Ebu Carud şöyle der:

> Medine'de bulunduğum günlerde ne zaman Zeyd'i sorsam, Kur'ân'la meşgul olduğunu söylerlerdi.[1]

Hişam şöyle der:

> Halid b. Safvan, Zeyd'den söz ediyordu. Onu nerede gördüğünü sordum. "Kûfe köylerinden birinde." dedi. Onu nasıl bulduğunu sordum. "Allah korkusuyla pek ağlayan biri olarak gördüm onu!" dedi.[2]

Şeyh Müfid şöyle anlatır:

> Şia içinde bir grup (Zeydîler) Zeyd'in, babasından sonra imam olduğuna inanırlar. Bu inancın nedeni, onun silahlı kıyamda bulunması ve halkı açıkça Hz. Muhammed'in Ehlibeyti'ne (a.s) uymaya davet etmesidir. İşte bu, bazılarınca onun imametinin ilanı olarak telakki edilmesine yol açtı. Oysa gerçek bu değildi; Zeyd asla imamet iddiasında bulunmamıştır. Babasından sonra imamın, sevgili kardeşi Bâkıru'l-Ulum (a.s) olduğunu biliyordu. İmam Bâkır (a.s) da vefatından önce İmam Sadık'ın (a.s) imam olduğunu açıklamıştır.[3]

Zeyd'in Kıyamı

Zeyd, Medine valisi Halid b. Abdülmelik'i şikâyet etmek için Şam'a, Emevî sultanı Hişam b. Abdülmelik'i görmeye gitti. Ancak Hişam, Zeyd'i küçük düşürmek için onu sarayına kabul etmedi. Zeyd, şikâyetini yazılı olarak Hişam'a bildirip ondan adaleti uygulamasını istediyse de, Hişam yine aldırmayıp

---

1- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.251

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.251

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.251

Zeyd'in mektubunun altına: "Geldiğin yere dön." notunu düştü. Zeyd: "Vallahi geri dönmeyeceğim." dedi ve Hişam'dan görüşmek için vakit alıncaya kadar Şam'dan ayrılmadı. Sonunda Hişam ona vakit vermiş, ama Şam'ın ileri gelenlerini de davet ederek Zeyd'i sürekli oyalamalarını ve onu kendisinden uzak tutmaya özen göstermelerini tembihlemişti.

Zeyd, Hişam'ın bulunduğu meclise girer girmez hemen konuşmaya başlayarak Hişam'a hitaben şöyle dedi:

> Allah'ın kulları arasında, takvaya davet edilmeyecek kadar büyük kimse yoktur ve takvaya davet etmeyen kimseden daha aşağılığı da yoktur! Ben seni takvalı olmaya ve Allah'tan korkup O'nun dinine uymaya davet ediyorum!

Hişam, kırıcı ve alaycı bir ses tonuyla: "Senin asıl amacın halife olmak!" dedi, "Kendini halifeliğe pek uygun görüyorsun; ama buna lâyık değilsin ve alt tarafı bir cariyenin oğlusun!"

Zeyd soğukkanlılıkla şöyle dedi:

> Peygamberlikten daha üstün bir makam olmadığını bilmez misin?! İbrahim'in (a.s) oğlu İsmail (a.s) gibi bazı peygamberler de cariyeden dünyaya gelmiştir. Eğer cariyeden dünyaya gelmiş olmak bir kusur olsaydı, bil ki İsmail'e (a.s) asla peygamberlik görevi verilmezdi! Peygamberlik mi daha üstündür sence, yoksa halifelik mi?! Kaldı ki, ecdadı Resulullah (s.a.a) ve İmam Ali (a.s) olan biri için, annesinin cariye olup olmaması nasıl kusur telakki edilebilir?!

Bu yerinde cevap, Hişam'ı çok öfkelendirmişti. Hışımla yerinden kalkıp, Zeyd'in hemen dışarı çıkarılmasını emretti. Zeyd dışarı çıkarken: *"Kılıcın acısını dayanılmaz bilip korkanlar, zilletle yaşamaya mahkûmdurlar!"* dedi.

Zeyd'in bu sözünü Hişam'a aktardıklarında, Hişam onun Emevîlere karşı kıyam edeceğini anladı. Saray erkânına şöy-

le dedi: "Siz, Ali'nin soyu kurumuş, mahvolmuş diyordunuz. Yemin ederim ki, Zeyd gibilerinin olduğu bir ailenin soyu kurumaz!"

Zeyd Şam'dan Kûfe'ye döndü. Olayı duyan Şiîler etrafına toplanarak ona biat ettiler. Sadece Kûfe'den biat edenlerin sayısı 15 bini bulmuş; Medain, Basra, Vâsıt, Horasan, Rey, Musul ve diğer şehirlerden de çok sayıda Müslüman onlara katılmıştı. Bunu gören Zeyd kıyam etti.[1]

Savaş başladığında, Zeyd'e biat edenlerin çoğu namertçe onu yalnız bırakıp kaçtı. Zeyd, çok az sayıda adamı kaldığı hâlde savaştan kaçmadı ve beklenmedik bir yiğitlikle çarpıştı. Ancak savaşta alnına isabet eden bir ok nedeniyle birkaç gün sonra şehit oldu. Allah'ın ve meleklerinin selâmı bu yiğit ve fedakâr müminin üzerine olsun. Zeyd'in şahadeti Hicret'in 120 veya 121. yılı safer ayına rastlar.

Zeyd'in adamları onun cesedini bir nehrin yatağına gömüp üzerinden su geçirdilerse de, düşman mezarın yerini bulmakta gecikmedi ve aşağılık bir girişimle o büyük şehidin mübarek naşını mezarından çıkarıp bedeninden ayırdıkları başını Şam'a göndererek Hişam'a takdim ettiler. Sonra başsız bedenini, Hişam'ın emriyle Kûfe şehrinin çöplüğünde darağacına astılar. Bu mübarek beden, birkaç yıl tıpkı şahadet sancağı gibi darağacında asılı kaldı. Nihayet bizzat Emevî sultanı Hişam'ın emriyle şehidin pak naşını darağacından indirip yaktılar ve külünü rüzgâra savurdular.[2] Zira zalimler, Zeyd'in başsız vücudundan da korkmaktaydılar.

1- Umdetu't-Talib, s.228

2- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.252; Umdetu't-Talib, s.230; Muntehe'l-Amal, 2/34

Zeyd'in şahadet haberi İmam Cafer Sadık'a (a.s) ulaştığında hüzne boğuldu; duyduğu keder yüzünden okunuyordu. Zeyd'le birlikte savaşıp onun safında şehit düşenlerin aileleri arasında paylaştırılması için Ebu Halid Vâsıtî'ye 1000 dinar verdi.[1]

Fudayl Ressan şöyle anlatır:

Zeyd'in şahadetinden sonra İmam Sadık'ın (a.s) huzuruna vardım. Söz Zeyd'den açılınca, İmam şöyle buyurdu:

> Allah amcama rahmet etsin. Mümin ve arifti (bizim imametimize inanırdı); bilge, dürüst ve doğru sözlüydü. Eğer savaşta galip gelseydi, vefa ederdi.[2]

Yani Zeyd, İmam Sadık'ın (a.s) hilafeti için mücadele ediyordu ve savaşı kazanması hâlinde onun imam ve hak halife olduğunu ilan edecekti.

İmam Sadık'ın (a.s) bu sözleri, Zeyd'in aslında İmam'ı (a.s) hilafete getirmek için kıyam ettiğini apaçık ortaya koymaktadır. Zeyd, İmam Bâkır'la İmam Sadık hazretlerinin imametini kabul etmiş bir mümindi.

Ehlibeyt'in 8. nuru İmam Rıza (a.s) sultan Me'mun'a şöyle der:

> Zeyd, Âli Muhammed'in (a.s) âlimlerindendi. Allah rızası için öfkelendi, Allah'ın yolunda şehit oldu. Babam Musa b. Cafer (a.s), babası Cafer b. Muhammed'in (a.s) şöyle buyurduğunu söylerdi: *"Allah, amcam Zeyd'e rahmet eylesin. İnsanları Ehlibeyt'e itaate çağırıyordu. Savaşı kazansaydı, yaptığı davete sadık kalacaktı. (Yani iktidarı İmam'a bırakacaktı.) Zeyd kıyam için benimle meşverette bulundu: 'Amcacığım, eğer öldürülmeye ve cesedinin asılmasına razıysan, kıyam et.' dedim.*"

1- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.252

2- Rical-i Mamaganî, 1/468; Rical-i Keşşî'den iktibasla

Me'mun: "Zeyd imam olduğunu iddia etmiyor muydu yani?" diye sorunca, İmam: *"Hayır, o halkı Resulullah'ın Ehlibeyti'nin imametine davet ediyordu."* buyurdu.[1]

Şeyh Saduk (r.a) Zeyd b. Ali'nin (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet eder:

> Yeryüzü var oldukça, Âli Muhammed'den biri mutlaka imam ve yeryüzünde Allah'ın halifesi olarak bulunacaktır. Bu zamanda da Allah'ın yeryüzündeki hücceti, kardeşimin oğlu Cafer b. Muhammed'dir; ona uyan asla sapmaz, ona karşı çıkan da asla hidayet bulmaz![2]

1- Rical-i Mamaganî, 1/468; Uyunu Ahbari'r-Rıza, 1/249

2- Biharu'l-Envar, 47/19; Şeyh Saduk, el-Emali'den iktibasla

İMAM SADIK'IN (A.S) MÜNAZARALARI

Emevîlerin son yılları ve Abbasî iktidarının ilk dönemlerinde İmam Sadık (a.s) bu iki hanedanın iktidar ve koltuk kavgasıyla birbirine düşmesi nedeniyle geçici bir süre için de olsa biraz rahat nefes alabilmiş, ilmî ve dinî çalışmalarını genişletebilme fırsatı bulmuştur. İşte bu süreçte Medine, binlerce ilim aşığının İmam Sadık'ın (a.s) din ve bilim derslerine akın edip çeşitli bilim dallarında İmam'dan eğitim alma fırsatı bulduğu büyük bir üniversiteye dönüşmüştür.

İmam Sadık'ın (a.s) ilmî ve dinî kariyeri, bütün İslâm beldelerinde dillere destandı. Bu nedenle çoğu zaman çok uzak diyarlardan Medine'ye akın eden araştırmacı ve bilim adamları, İmam'ın derslerine katılıp Resulullah'ın (a.s) bu nadide evladının Allah vergisi ilim deryasından faydalanmaktaydı. Hatta gayrimüslim bilim adamları bile uzak yollardan gelip İmam Sadık'ın (a.s) ilmî münazara ve oturumlarına katılıyordu. Çeşitli din ve farklı inançlara mensup bu bilim ve din adamlarıyla İmam Sadık (a.s) arasındaki ilmî tartışmalar ve İmam'ın cevapları, İslâm tarihinin ilk yüzyıllarıyla ilgili sayfaların en ilgi çekici olanıdır.

İmam (a.s); zamanı, mekânı, soru soranın dinini ve ilmî kapasitesini ve onun olaylara yaklaşım tarzı gibi ince faktörleri dikkate alarak muhataplarına cevaplar vermiştir. Nitekim İmam'ın verdiği cevapların bazısı, sadece tartışma tarafının delillerini çürütmeye veya onun öne sürdüğü mantıktaki za-

afları açığa çıkarmaya matuftur. Bazı cevaplarsa, muhatabını daha derin ve dikkatli düşünmeye sevk edici olup, onun zihnini ve bilincini uyandırmaya yöneliktir. Muhatabın ilmî kariyer ve kapasitesi ölçüsünde fevkalade ilmî ve felsefî cevaplar vermiştir.

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) ilmî münazara ve oturumları ve bunlarda verdiği cevapların tamamını bir araya getirebilmek için ciltler dolusu kitap yazmak gerekir. Bunun için biz burada bunlardan sadece bir kısmını örnek alarak aktaracak ve özellikle gençler için anlaşılması daha kolay olan örneklere yer vereceğiz. Bu bahsin sonunda da İmam Cafer Sadık'ın (a.s) tevhit konusunda öğrencisi Mufaddal'a yazdırdıklarını içeren "Tevhidi Mufaddal" adlı eserden bazı iktibaslarda bulunacağız.

İbn Ebi'l-Avca İle Münazara

Ebu Mansur, bir arkadaşından şöyle rivayet eder:

O zamanın ünlü materyalistlerinden sayılan ve "dehriyyun" adıyla bilinen dinsizlerden İbn Ebi'l-Avca ve Abdullah b. Mukaffa'yla Mescidu'l-Haram'da oturmuş, Kâbe'yi tavaf eden hacıları seyrediyorduk. İbn Mukaffa tavaf etmekte olan hacıları göstererek: "Şunları görüyor musun?" dedi ve biraz ileride oturan İmam Sadık'ı (a.s) gösterip: "Bak, bir tek şu büyük adam dışında, hiçbiri insan denmeye lâyık değildir!" dedi. İbn Ebi'l-Avca: "Bunca insan arasında neden sadece onun insan olduğunu söylüyorsun?" diye sorunca, aralarında şu konuşma geçti:

– Çünkü onda, başkalarında görmediğim bir bilgi, insanlık ve erdem var.

– Buna inanmam için onunla bizzat kendim konuşmalıyım.

– Bunu tavsiye etmem; aksi takdirde seni tamamen değiştirmesinden korkarım. (Seni materyalist inançtan koparıp Müslüman edebilir!)

– Hiç sanmam! Onunla konuşursam, söylediklerinin doğru olmadığının anlaşılmasından korkuyorsun aslında!

– Madem böyle düşünüyorsun, git onunla konuş o hâlde! Ama elinden geldiğince dikkatli ol ve seni etkilemesine izin verme. Söyleyeceklerini iyi hesaplayıp konuş, her kelimeyi ölçüp biç, fikrini kendi sözlerinle çürütecek şeyler söylememeye dikkat et!

Bu konuşmadan sonra İbn Ebi'l-Avca, İmam'la görüşmek için bizden ayrıldı. Biraz sonra geri döndüğünde: "Ey Mukaffa'nın oğlu!" dedi heyecan ve hayretle, "Sen onun insan olduğunu söylemiştin; ama ben onun bildiğimiz anlamda bir insan türü olmadığına yemin edebilirim! Şu yeryüzü yuvarlağında, dilediği zaman cismiyle yaşayan tek kişi varsa, odur!"

İbn Mukaffa şaşkınlıkla: "Neden?" diye sordu, "Ne oldu ki?"

İbn Ebi'l-Avca dedi ki:

Onun yanına gidip oturdum. Etrafındakiler gidince, ikimiz kaldık.

Ben daha hiçbir şey söylemeden o konuşmaya başladı ve tavaf etmekte olanları göstererek şöyle dedi:

> Eğer din konusu bunların dediği gibiyse ve Allah ve ahiret günü diye bir şey varsa -ki vardır ve haktır- o zaman onlar doğru yoldadır demektir. Bu durumda siz saadeti yakalamayacak ve helâk olacaksınız! Yok, eğer sizin dediğiniz gibiyse -ki kesinlikle öyle değildir, zira Allah vardır ve kıyamet haktır- o zaman Müslümanlarla sizin durumunuz eşit demektir!

(Yani ahirete inanan bir Müslüman için bu durumda da kaybedecek bir şey söz konusu değildir. Çünkü farz-ı muhal; ahiret ve din hak olmaz ve bir hesap günü bulunmazsa dahi Müslümanların zarar edeceği bir şey olmaz ve bu durumda sizlerle aynı vaziyette olurlar!)

Ben şaşkınlığımı gizlemeye çalışarak: "Aman efendim, neler söylüyorsunuz?" dedim, "Bizim inancımız onların inancından farklı değil ki, biz de Müslüman'ız!"

Âdeta içimi okurcasına dedi ki:

> Sizinle onların inancı aynı olur mu hiç?! Onlar kıyamete, ölümden sonra diriltileceklerine, hesaba çekileceklerine, Allah'ın ceza veya ödülüne mazhar olacaklarına, yani yaratıcılarının göğün sahibi olan Yüce Allah olduğuna ve göklerin ancak O'nun la mamur olduğuna inanıyorlar; oysa siz göğü, kimselerin bulunmadığı bomboş bir virane gibi görmektesiniz!

Onun Allah'tan söz etmesini fırsat bilerek kendi düşüncelerimi açıklayıp şöyle dedim: "Eğer mesele onların dediği gibiyse, o zaman Allah neden kendisini açıkça kullarına gösterip onları ibadete davet etmiyor? Böylece kullar arasında da bu ihtilaflar ortadan kalkmaz mı? Neden kendisini kullarından gizleyip onlara peygamber gönderiyor?! Bizzat kendisi gelse, kulları üzerinde daha etkili olmaz mı?"

Ben susunca, o: *"Bunu söylerken haksızlık etmiyor musun?"* diyerek şöyle ekledi:

> Kudretini senin kendi varlığında apaçık göstermekte olan birinin, kendisini senden gizlediğini nasıl söylersin?! Daha önce var olmadığın hâlde var edilmen, küçükken büyümen, onca zayıflıktan sonra güçlenip serpilmen, sağlıklıyken hastalanman ve hastalandıktan sonra yine sağ-

lıklı hâle gelebilmen, öfkeden sonra sevinmen ve memnun olduğun bir zamanda öfkeye kapılabilmen, neşeden sonra üzüntü, üzüntüden sonra neşe duyabilmen, düşmanlıktan sonra dostluğun ve dostluğundan sonra düşmanlığın, azimli ve iradeliyken gevşeyip azmini yitirmen ve gevşekken azim ve irade bulman; bıkkınlıktan sonra istemen, istedikten sonra bıkkın olman, isteksizlikten sonra eğilim duyman ve eğilimden sonra isteksizlik duyabilmen, umutsuzluğundan sonra umut ve umuttan sonra umutsuzluk yaşayabilmen, zihninde olmayan ve hatırlayamadığın bir şeyi hatırlayıp farkına varman ve zihninde var olduğu ve bildiğin bir şeyin zihninden silinmesi ve onu unutman… [İşte bunların hepsinde Allah kendi kudretini sana göstermiştir.]

Evet, benim varlığımda olan ve inkâr edemediğim ilâhî yaratılışı ve Allah'ın kudretinin varlığımdaki iz ve etkilerini ardı ardına böylece sıralayıp durdu. Öyle ki, bir an Allah benimle onun arasında belirip aşikâr olacak sandım![1]

Abdullah Deysanî İle Münazara

Allah'a inanmayan Abdullah Deysanî, İmam Sadık'ın (a.s) evine gitti ve ondan kendisine Allah'ın varlığını ispatlamasını istedi. İmam: *"Adın ne?"* diye sorunca Deysanî hiçbir şey söylemeden kalkıp gitti. Arkadaşları, adını neden söylemediğini sorduklarında: "Adımın Abdullah (Allah'ın kulu) olduğunu söyleseydim, 'Kulu olduğun şu Allah kimdir ki sen O'na kulluk etmedesin?' diye soracaktı." dedi.

Arkadaşları: "Haydi tekrar ona git." dediler, "Bu defa adını sormamasını iste ondan!"

1- Usul-u Kâfi, 1/74, Tevhid Kitabı, 2. hadis

Deysanî onların söylediğini yapıp tekrar İmam'a gitti ve "Bana Allah'ı ispatla, ama ismimi sorma." dedi.

İmam (a.s) oturmasını söyledi.

İmam'ın (a.s) küçük çocuğu o sırada elindeki bir yumurtayla oynuyordu. İmam (a.s) çocuğun elindeki yumurtayı alarak şöyle dedi:

> Ey Deysanî! Bu, kalın kabuğu olan sağlam ve kapalı bir kaledir! Sağlam kabuğunun altında ince bir zar vardır; o ince zarın içinde eriyik hâlde saydam bir altınla, saydam bir gümüş, iç içe bulunur ki, asla birbirine karışmaz ve birbiriyle karışmadan öylece iç içe kalırlar. Ne sağlıklı bir şey içinden çıkıp sağlıklı ve sağlam olduğunu bize haber verebilir, ne de onu bozabilecek bir şey içine sızıp içindeki bir bozulmadan bizi haberdar edebilir. Erkek mi, yoksa dişi mi olarak yaratıldığı kesinlikle belli değildir. Şu hâliyle yarılıp açılıyor ve içinden çok güzel renkler çıkıveriyor. Bunca hayret verici özelliklerin, birisi tarafından yaratılmış olduğunu düşünmüyor musun?

Deysanî bir süre sustu ve düşünceye daldı; sonra başını kaldırıp: "Şahadet ederim ki eşi ve benzeri olmayan Allah'tan başka ilâh yoktur; şahadet ederim ki, Muhammed O'nun kulu ve elçisidir; şahadet ederim ki siz insanlara Allah'ın hücceti ve imamısınız. Ben geçmişimden pişmanlık duyuyor ve tövbe ediyorum!"[1]

Bir Zındık İle Münazara

Hişam şöyle anlatır: Bir zındık, İmam Cafer Sadık'a (a.s) bazı sorular sorup sonra da: "Allah nedir?" diye sordu. İmam şöyle buyurdu:

1- Usul-u Kâfi, Tevhid Kitabı, 1/79, 4. hadis

– O, her şeyden başka, her şeyin tersine bir şeydir. Bu sözden amacım, bu sözün içeriğini ispatlamak ve O'nun, bir şey olmanın hakikatiyle bir şey olduğunu söylemektir. [Yani O, gerçekten var olan bir şeydir.] Cismi olmaksızın, şekli olmaksızın, algılanmaksızın, duyulmaksızın, beş duyu organıyla hissedilmeksizin, düşünce ve hayale sığmaksızın bir şeydir O. Yokluk ve tükenişi olmadığı için O'ndan bir şey eksilmez, zamanın geçmesi O'nda hiçbir değişime neden olmaz!

– Yani O'nun duyduğunu ve gördüğünü mü söylemek istiyorsun?

– Evet, O duyar ve görür. Duymak için hiçbir uzvu olmaksızın "duyan"dır ve görmek için hiçbir aracı olmaksızın "gören"dir O! Bizatihi kendisi duyar ve bizatihi kendisi görür. Bunu söylerken, O'nun la "kendi"sinin iki ayrı şey olduğunu kastetmiyorum. Bundan amacım, teşbihte bulunarak meselenin anlaşılmasını sağlamaktır. Bundan dolayı, diyorum ki O, bütün varlığıyla "duyan"dır. Bunu söylerken de O'nun varlığının "bütün"ü ve "parçaları" olduğunu kastetmiyorum; bu tabiri kullanarak senin meseleyi kavrayabilmeni amaçlıyorum. Binaenaleyh zat ve manada hiçbir ihtilaf olmaksızın duyan, gören, bilen ve bilgi sahibi olandır O!

– O hâlde O nedir?

– O, Rab ve mabuttur. O, Allah'tır. Rab ve Allah derken "r", "a", "b", ve "a", "l","a", ve "h", harflerini kastetmiyorum; bütün varlıkları yaratan, onları dizip koşandır demek istiyorum. Bu harfleri kullanırken maksadım; "Allah", "Rahman", "Rahim", "Aziz" ve diğer isimlerle anılan manadır. O, kendisine tapılan İlâh'tır, Aziz'dir, Celil'dir ve şanı pek yücedir!

– Ama düşünebildiğimiz ve aklımıza gelen her şey birer mahlûktur aslında!

– Eğer öyle olsa, tevhide inanma yükümlülüğümüz kalkar. Çünkü düşünüp akıl edemeyeceğimiz bir şeye karşı sorumluluğumuz olmaz! Ancak, biz diyoruz ki: Duyu yoluyla düşünebildiğimiz, duyuyla sınırlı olan ve duyularımızda bir benzerini tasavvur edebileceğimiz bir şekli olan şey mahlûktur ve yaratılmıştır. Bunun için, varlığın yaratıcısını ispat etmek istiyorsak, Allah'a yakıştırılamayacak iki şeyden O'nun uzak olduğunu bilmemiz gerekir: Birincisi O'nun inkârıdır; O'nu inkâr etmek de, varlığını reddetmek demektir. İkincisiyse teşbih ve benzetmedir; zira benzeme, ancak aşikâr ve görünür olan ve birtakım parça, bileşim ve terkiplerden meydana gelmiş bulunan "mahlûkat"a mahsus bir özelliktir. O hâlde "Yaratan" Yüce Allah'ın ispatı kaçınılmazdır. Çünkü yaratıklar O'na muhtaçtır ve her şey "yaratılmış"tır; onları yaratansa, onlardan tamamen farklı ve onların dışında bir şeydir; onlar gibi değildir. Çünkü onlar gibi olan şey, onlarda apaçık belli olan terkip ve karışımda da onlara benzeyecektir; daha önceden var olmamaları ve sonradan meydana gelen şeyler olmaları konusunda da ona benzer olacaktır. Küçükken büyüme, siyahlıktan beyazlığa geçme, güçlüyken güçsüz hâle gelme gibi konularda onlara benzemesi gerekecektir. Böylece bunlar gibi mahlûkata ait nice özelliklerde onlara benzemesi icap edecektir ki, bütün bu özellikleri tek tek burada saymamıza gerek yok sanırım!

– Allah'ı ispatladığın takdirde, gerçekte O'nun için belli bir sınır ve kısıt/had tanımış olursun!

– Hayır, O'nun için asla bir kısıt ve sınır tanımış olmayız. Yaptığımız şey, O'nun varlığını ispatlamaktır sadece! İspatla ret arasında hiçbir mertebe yoktur.

– O'nun varlığı var mıdır?

– Evet. Zaten hiçbir şey, varlığının dışında başka şeyle ispat edilemez!

– Niceliği ve niteliği de var mıdır?

– Hayır. Çünkü nitelik ve nicelik sıfat açısındandır ve bir şeyin nitelik ve niceliğini beyan edebilmek için onu ihata etmek (her şeyiyle kavrayıp kuşatarak hâkim olmak) gerekir. Oysa Yüce Allah'ın ispatında iki yolu dışlamak gerekir. Biri O'nun varlığını reddedip yok olduğunu farz etmek (tatil), diğeri de O'nu başka şeylere benzetip diğer varlıklarla kıyaslamak (teşbih). Çünkü O'nu reddeden kimse, O'nun varlığını inkâr etmiş, O'nu yok saymış ve ilâhlığını görmezden gelmiş olur. O'nu başkalarıyla kıyaslayıp onlara benzetmeye çalışan kimse de O'nu, ilâhlık ve yaratıcılığa lâyık olmayan "yaratılmış"ların sıfat ve özelliklerine sahip bir şey olarak ispatlamış olur. O hâlde O'nda, O'nun dışında hiçbir şeyde olmayan bir nitelik vardır ki, kimsenin ihata edemeyeceği ve kendisinden başka hiç kimsenin bilemeyeceği bir niteliktir bu.

– O, kendi varlığını eşyaya karıştırarak diğer varlıklarla birlikte bir şey yapar mı?

– O, başka varlıklara karışmak ve onlarla birlikte olarak bir şeyler yapmaktan münezzehtir! Çünkü bu, ancak başka şeylerle temasa geçip birlikte olduğunda -örneğin uzuvları ve vücutlarıyla- bir iş yapan, bir şeyi gerçekleştiren yaratılmışların özelliğidir. Oysa Yüce Allah'ın iradesi ve meşiyeti, her şeye egemendir; istediği her şeyi [iradesiyle] yapar.[1]

1- Usul-u Kâfi, Tevhid kitabı, 1/83, 6. hadis

MUFADDAL'IN TEVHİD RİSALESİ

Bu risale insanın ve evrenin yaradılışı, Yüce Allah'ın ispatı, O'nun ilim, kudret ve hikmeti gibi konularda çok değerli bilgiler içeren bir eserdir. İmam Cafer Sadık (a.s) bunları dört oturumda Mufaddal'a anlatmış, o da İmam'ın müsaadesiyle yazıp bir araya getirmiştir.

Allâme Meclisî ve diğer bazı büyük âlimler tarafından tercüme edilen ve defalarca basılan bu değerli eser,[1] her kesimden insan için fevkalâde faydalar içermektedir. Yüce Allah'ın ayet ve hikmetleri üzerinde tefekkür edip tevhit hakkında kafa yoran herkes için faydalı olabilecek ve zevkle mütalaa edilecek bir eserdir.

Seyyid İbn Tavus, "*Keşfu'l-Muhce*" adlı eserinde oğluna bu kitabı mütalaa etmesini tavsiye etmekte[2] ve bir başka yerde de: "Yolculuğa çıkan kimsenin mutlaka yanında bulundurması gereken kitaplardan biri, Mufaddal'ın Tevhid kitabıdır." demektedir.[3]

Bu değerli eseri kısaca tanıttıktan sonra, bazı bölümlerinden özetle iktibasta bulunmamızın faydalı olacağı inancındayız. Mufaddal diyor ki:

1- Ali Asker Fakihî'nin özet tercümesi defalarca basılmıştır.

2- Keşfu'l-Muhce, s.9

3- Emanu'l-Ahtar, s.78

Güneş batarken Mescidu'n-Nebi'de oturmuş, Resulullah'ın (s.a.a) yüceliğini düşünüyor ve Yüce Allah'ın ona ne kadar büyük bir onur, izzet ve iftihar nasip etmiş olduğu üzerinde tefekkür ediyordum. Bu sırada, o zamanın ünlü dinsizlerinden olan İbn Ebi'l-Avca mescide girip, sesini duyabileceğim bir yerde yakınıma oturdu. Çok geçmeden arkadaşlarından biri çıkageldi ve onun yanına oturdu. İkisi de, Hz. Resulullah'la (s.a.a) ilgili şeyler konuştular. Bu konuşmanın ardından, söz evrenden ve yaratılıştan açıldı; evrenin hiçbir yaratıcısı olmadığını, doğada her şeyin kendiliğinden meydana geldiğini ve bunun öteden beri böyle gelmiş ve böyle de gidecek olduğunu söylediler!

Allah'ın rahmetinden uzak kalmış bu iki kişinin saçmalıklarını duyunca, kendime hâkim olamayıp: "Ey Allah'ın düşmanları!" diye haykırdım, "Sizi en iyi şekilde yaratan ve çeşitli evrelerden geçirerek şimdiki hâlinize gelmenizi sağlayan Rabbinizi inkâr edip dinden çıktınız ve zındık oldunuz! Biraz olsun kendi yaradılışınıza bakar, duyum ve hislerinize kulak verirseniz, Yüce Allah'ın sayısız delillerini bizzat kendi varlığınızda görür; O'nun kudret, ilim ve hikmetinin delillerinin kendi varlığınızda bulunduğunun farkına varırsınız!"

İbn Ebi'l-Avca: "Behey adam!" dedi, "Eğer sen kelamcılardan (çeşitli inançlar konusunda bilgili olup iyi tartışabilenlerden) isen, seninle onların yöntemiyle konuşurum. Bu durumda bizi ikna edersen sana uyar, dediğini yaparız. Eğer onlardan değilsen, seninle muhatap olmamızın bir faydası yok! Ama eğer Cafer b. Muhammed Sadık'ın izleyicilerinden isen bilesin ki, o bizimle asla böyle konuşmaz ve bu şekilde hakaret etmez bize! Senin bu duyduklarını defalarca bizden duymuş, ama bize asla hakaret etmemiş ve cevabımızı verirken haddi aşmamıştır o. O sakin, sabırlı, metin ve pek akıllıdır, asla öfke ve kızgınlığa kapılmaz, asla kontrolünü kaybetmez! Bizim

sözlerimizi ve delillerimizi sabırla dinler. Aklımıza gelen her şeyi söyleriz ve tam onu alt ettiğimizi sandığımız bir sırada kısa bir cevap ve az bir sözle bizim bütün delillerimizi çürütüp inandığı gerçeği bize ispatlar ve ona verecek cevap bulamayız. Şimdi, eğer onun ashabından isen, ona yaraşır şekilde konuş bizimle!"

Üzgün bir şekilde camiden ayrıldım. İslâm ve Müslümanların bu dinsiz ve zındıkların zihinlerde yarattığı şüphelerden ne zararlar çektiğini düşünüyor, kendi yaratıcılarını inkâr etmelerine içerliyordum. Çok sevdiğim İmam Cafer Sadık'ı (a.s) ziyarete gittim. Beni görür görmez: *"Neyin var?"* diye sordu, o dinsizlerden duyduklarımı anlattım. Şöyle buyurdu:

> Dünyanın, hayvanların, yırtıcı hayvanların, böceklerin, kuşların, insandan dört ayaklılara varıncaya kadar bütün canlıların, bitkilerin, meyveli ve meyvesiz ağaçların, yenir ve yenilmez bitkilerin yaradılışında Yüce Allah'ın takdir ettiği hikmetlerden bir kısmını anlatacağım sana. İbret almak isteyenler bunlardan ibret alacak, Müminlerin ilmi ve marifeti artıp pekişecek, kâfirlerle dinsizler şaşkınlık içinde kalacak, söyleyecek söz bulamayacaklardır. Yarın sabah buraya gel.

Bu muazzam bir fırsattı, sevinçten ne diyeceğimi bilemiyordum. Eve gidip sabırsızlıkla bekledim. O gece çok uzun geldi bana.

Birinci Oturum

Sabahleyin İmam'ın (a.s) evine gittim, izin isteyip ayakta bekledim. İmam'la birlikte bir odaya geçtik, oturur oturmaz: *"Mufaddal!"* buyurdu, *"Galiba dün gece senin için çok uzun geçmiş?"*

Hayretle: "Evet efendim." dedim. İmam (a.s) konuşmasına başladı:

Ey Mufaddal! İlk olarak Allah vardı ve O'ndan önce hiçbir şey yoktu. O bakidir, varlığının sonu ve sınırı yoktur. Hamd ve övgü, bize ilham lütfunda bulunana mahsustur; şükür ve sena, ilimlerin en yüce mertebesini ve onurun zirvesini bize lütfedene hastır. O ki tüm yarattıkları arasında bizi ilmiyle seçkin kıldı ve hikmetiyle bizi onlara şahit kıldı.

(Söz buraya geldiğinde, Mufaddal, bunları yazmak için İmam'dan izin istediğini, onun da izin verdiğini ve kendisinin bunları yazdığını söyleyerek İmam'ın -a.s- sözlerini şöyle sürdürdüğünü anlatır:)

Ey Mufaddal! Evrenin yaratıcısının varlığında şüpheye düşenler, kâinattaki şaşırtıcı gerçeklerden habersizdirler. Yüce Allah'ın denizdeki, karadaki ve havadaki mahlûkatıyla ilgili hikmetlerini idrak etmekten aciz bir zekâları vardır. Bilgi ve düşüncedeki zayıflıkları nedeniyle inkâr yoluna gitmiş, basiretlerinin zayıflığı nedeniyle inatlaşma ve yalanlama hatasına düşmüşlerdir. Derken işi inkâra kadar vardırmış ve "Varlıkların bir yaratıcısı yoktur!" diyecek hadde gelmişlerdir. Şu kâinatın belli bir yaratıcısı olmadığı ve olayların belli hesap, ölçü, hikmet ve tedbirlerle vuku bulmadığı iddiasına girişmişlerdir.

Yüce Allah, onların vasıflandırdığından çok daha öte ve yücedir! Allah, onları rahmetinden uzak kılsın! Bunca açık ve net hakikati bırakıp da nerelere gitmekte bunlar?

Sapma, körlük ve şaşkınlıkta, gayet mamur ve dayalı-döşeli mükemmel bir binadaki körlere benziyor hâlleri. En güzel halıların döşendiği, akla gelebilecek her çeşit yiyecek, içecek, giyecek ve kısacası insanoğlunun ihtiyaç duyabileceği her şeyin bulunduğu, her şeyin en doğru şekilde ve en ince hesaplarla temin edilip yerli yerine konulduğu böyle bir binada o körler, dilediklerince dolaşma

serbestîsine sahipler. İstedikleri gibi gidip geliyor, ama kör oldukları için ne odaları, ne de içindekileri göremiyorlar ve bilemiyorlar. Bu arada elleri-ayakları bir şeye takılacak olsa, o şey aslında tam olması gereken yere konulmuş olduğu hâlde onlar bunu bilmedikleri, ona hiçbir ihtiyaçları olmadığını sandıkları ve onun ne amaçla orada bulunduğunu bilmedikleri için, bu cehaletlerinden dolayı sinirlenip binaya da, binayı inşa edip döşeyene de yakışık almayan sözler ediyorlar.

Evet, kâinatın yaratıcısının mükemmel yaratışından bihaber olup varlık âlemindeki muazzam tedbir ve kemali inkâr edenler tıpkı o körler gibidir. Zira bu inkârcıların zekâsı, yaratılan şeylerin sebep, fayda ve niteliğini kavrayıp anlayamadığından, bu dünyada şaşkın ve cahilce gezinip durmakta; yaradılış düzenindeki muazzam tertip, disiplin, sağlamlık, güzellik ve yerindeliği idrak edemediklerinden dolayı, sebebini bilmedikleri ve neye yaradığını anlayamadıkları bir şeyle karşılaştıklarında inkârcılığa gitmekte ve o güzellik ve kemali bir hata ve gereksizlik sanmaktadırlar!..

Ardından İmam (a.s) birinci oturumda insanın yaradılışı ve bu yaradılıştaki çeşitli hikmetleri etraflıca anlatarak Allah'ın nimetlerine değiniyor. Bu geniş bahsi aktardığımız bu özetle kapatarak, ikinci oturuma geçiyoruz:

İkinci Oturum

...Ey Mufaddal! Hekim ve kadir olan Allah'ın tedbiri üzerinde düşün. Yırtıcı hayvanlarla av hayvanlarına bir bak. Onlara nasıl keskin ve sivri dişler verdiğini, sağlam ve sert pençeler ve büyük ağızlar verdiğini ve bunların, onların dünyasıyla ne kadar uyumlu ve yerinde olduğunu gör. Keza, etobur olan avcı kuşlara gayet uygun gagalar ve pençeler vermiştir.

Eğer Yüce Allah otla beslenen hayvanlara bu pençeleri vermiş olsaydı, ihtiyaçları olmayan bir şey vermiş olacaktı onlara. Çünkü onlar avlanmaz ve et de yemezler! Yırtıcı hayvanlara da geniş tırnak vermiş olsaydı, onlara hiç yaramayacak ve avlanmak için ihtiyaçları olan silahı onlardan esirgemiş sayılacaktı!

Yüce Allah'ın bu iki tür hayvan grubuna, onların yaşamlarını sürdürebilmeleri için en uygun şeyleri verdiğini ve her birini, ihtiyacı olan şeyle donattığını görmez misin?

Dört ayaklı hayvanların yaradılışına bak ve dünyaya geldikten hemen sonra annelerinin peşinden nasıl gittiklerini ve insan yavrusu gibi tutulup kaldırılmaya, eğitilip yetiştirilmeye hiç ihtiyaçları olmadığını gör. Çünkü insan annesinin, çocuk eğitimi ve bakımı konusundaki bilgisi ve keza bunları yerine getirebilmek için gerekli olan geniş avuçlu ve uzun parmaklı eller gibi gereçlere, dört ayaklı hayvanların anneleri sahip değildir. Bu nedenledir ki, Yüce Allah, dört ayaklı hayvanların yavrularına, dünyaya gelir gelmez, hiçbir eğitimci ve bakıcıya gerek kalmaksızın büyüyüp gelişmesini ve kendisi için en doğru olanı yapabilecek kapasiteye kavuşarak kemale ermesini mümkün kılmıştır.

Tavuk, keklik, sülün vb. türden birçok kuşun civcivleri yumurtadan çıktıktan birkaç saat sonra yürümeye ve yem arayıp yemeye başlar. Yumurtadan çıktıktan sonra bu kabiliyeti taşımayan ve büyüyüp gelişmesi zaman alan güvercin türü zayıf kuşların civcivleri içinse, Yüce Allah başka bir tedbirde bulunmuş ve onların annelerine civcivlerine karşı daha fazla şefkat ve sevgi duygusunun yanı sıra bir de kursak vermiştir. Güvercin, kursağında biriktirdiği yemi getirip yavrusunun ağzına döker ve kanatlanıp yuvadan uçuncaya kadar onu böylesine sevgiyle besler. Bu nedenle de Yüce Allah, bu tür kuşlara, tavuk türlerindeki gibi fazla civciv vermez. Böylece güvercin, az sayıdaki

yavrularını besleyebilir ve onların telef olmasını engeller. Gördüğün gibi, Allah Teâlâ her biri için gerekli olan en uygun tedbiri takdir etmiş, onları en güzel yaradılışla yaratmıştır...

İkinci oturumun özetinde de bu kadarla iktifa ediyoruz.

Üçüncü Oturum

...Sesler, bazı cisimlerin havadaki sürtüşmesi sonucu meydana gelir ve hava, bu sesleri bizim işitme duyumuza ulaştırır. İnsanlar bütün gün boyu, hatta gecenin belli bir kısmını konuşmakla geçirmektedirler. Bütün bu sesler ve konuşmalar havada kalacak olsaydı, insanların durumu çok zor olur. Muhtemelen kâğıttan çok, havayı değiştirmek veya hava üretmek zorunda kalırlardı. Çünkü konuşurken kullanılan kelimeler ve sesler, yazılanlardan çok daha fazladır... Binaenaleyh yüceler yücesi bilge ve hekim olan Allah, havayı görünmeyen yumuşacık bir kâğıt gibi yaratmıştır. Sesler ve konuşmalar bu hava sayesinde bize ulaşmakta, sonra da bu ses ve konuşmaların havadaki izleri silinmekte ve hava tekrar yeni sesleri kaydedebilecek beyaz bir kâğıt gibi yepyeni olmakta; ama bu işlem nedeniyle asla yıpranıp eskimemektedir!

Hikmetleri üzerinde düşünecek olursan, ibret almak için sırf şu hava bile yeter aslında! Çünkü her şeyden önce, vücudun yaşamasını sağlar. Havayı içine teneffüs edip alman diri kalmana, aldığın havayı geri boşaltman da vücudunun sıhhat bulmasına yarar. Hava, sesleri uzaklardan taşıyıp getirir. Güzel kokuları dört bir yana ulaştırır. Rüzgârın estiği taraftan daha fazla ses ve güzel kokular geldiğini görmez misin? Keza, dünyanın düzen ve maslahatında etkin faktörler olan sıcaklık ve soğukluğu taşıyan da, yine havadır...

Bilge ve hikmet sahibi Yüce Allah'ın, çeşitli ağaç türlerindeki muazzam yaradılış sırlarında tefekkür et. Ağaçlar yılda bir kez ölürler; ama onlara hayat veren ısıları içlerinde gizli kalır ve meyveler için gerekli ham maddeleri üretmeye başlayıp hazırlar ve bahar gelince tekrar dirilip hareketlenir ve türlü meyveler sunarlar sana. Her meyve, kendine has belli bir zamanda hazırlanıp sunulur; misafirlikte leziz yiyecek ve tatlıların belli aralıklar ve özel zaman aralarında takdim edilmesi gibi tıpkı.

Tomurcuğa duran ağaçların ellerindeki hediyeleri sana nasıl cömertçe takdim ettiğine bir bak. Bağlarda, bahçelerde güzelim güllerle reyhanların, fulyaların, yaseminlerin âdeta dilediğini kopar dercesine sana nasıl ellerini uzattıklarını gör.

Ey insan! Eğer aklın varsa, neden kendi haddini bilmezsin sen? Zekân varsa eğer, bunca nimeti sana lütfeden velinimetini neden tanımaz, O'na neden teşekkür etmezsin?

Bağlarda, bostanlarda, dağlarda ve vadilerde senin için bunca yiyecek, içecek, meyve, türlü sebzeler ve rengârenk çiçekler hazırlayıp sunan Rabbine şükredip teşekkürde bulunacağına neden O'na isyan etmekte, bunca lütuf ve bağışını görmezden gelip inkâra kalkışmakta ve O'nu tanımazdan gelmektesin?!

Şu narda gizli olan o sırlara ve suçları bağışlayıcı Yüce Yaradan'ın onu nasıl yarattığına bir baksana! Narın içinde, iç yağından minik tepecikler kurmuş, o tepeciklerin dört bir yanına nar tanelerini inciler gibi birbirine yapıştırmıştır. O tanelerin âdeta elle ve özenle yan yana dizildiğini sanırsın. Taneleri birkaç bölüme ayırmış ve her bölümü de bir zarla örtmüştür. Bu zar o kadar ince ve hassastır ki insanın aklını hayran bırakır. Bunların hepsini de kalınca ve sağlam bir kabukla örtüp korumuştur. Bu dakik

ve hassas yaradılışta, fevkalâde şaşırtıcı incelikler vardır. Narın içi sadece tanelerle dolu olsaydı, o tanelerin beslenebilecekleri bir yol yoktu. Bu nedenle o iç yağı gibi kabukları tanelerin arasına yerleştirmiş ve taneleri bunların üzerine ekmiştir. İşte bu yolla o taneler beslenebilmektedir. Bu zarif tanelerin bozulup çürümemesi için de, narın içindeki o ince zarları perde gibi, tanelerin üzerine çekmiştir. Tanelerin sıcağa, soğuğa, güneşe vb. dış etkenlere karşı korunarak taptaze kalabilmesi için de, daha kalın ve ilginç yapıya sahip bir başka sağlam kabuğu da hepsinin üzerine gerip onları korumuştur. Bütün bu saydıklarım, narın yaradılışındaki şaşırtıcı sayısız hikmet ve inceliklerden sadece birkaçıdır...

Üçüncü oturumdan da bu kadar nakletmekle yetiniyoruz.

Dördüncü Oturum

...Şimdi bazı cahillerin Yüce Allah'ı, O'nun yaratışını, takdir ve tedbirini inkâr için bir vesile olarak kullandığı ve gerçekleşmelerinin hiçbir hikmet ve geçerli nedene dayanmadığını zannettikleri doğal felaketlerle hastalıklardan söz edelim biraz. Kolera, veba ve benzeri türlü salgın hastalıklarla, ekinleri ve meyveleri telef eden dolu ve çekirge akını gibi felaketler. Bunların cevabı açıktır. Şu evrenin ve dünyanın işlerini düzenleyen belli bir yaratıcısı olmasa, bu tür bela ve felaketler böyle ara sıra değil, daima ve çok daha fazla vuku bulurdu. Mesela göklerin ve yerin düzeninin bozulması, yıldızların yeryüzüne düşmesi veya bütün yeryüzünün suların altında kalması veya güneşin bir daha doğmaması, pınarların kuruması ve su kaynaklarının tamamen tükenip yeryüzünün susuz kalması veya havanın hareketini yitirmesi ve hiç rüzgâr esmemesi veya her şeyin çürüyüp bozulması, denizlerle okyanusların kabarıp yeryüzündeki bütün canlıları yutması gerekirdi.

Keza, veba ve çekirge akını gibi şu doğal afetler ve salgın hastalıkların kısa bir süre vuku bulması, sürekli ve kalıcı olmaması, sadece bazı zamanlarda meydana çıkarak çabucak çekilmesi ve bütün dünyayı bir anda mahvedecek kadar sürmemesi, bir tesadüf müdür sahi?!

Böylesine büyük ve hepten yok edici afetlerden dünyanın korunduğunu görmez misin? Sadece bazı zamanlar insanların kendisine gelmesi ve korkup kendilerine bir çeki düzen vermeleri ve ibret almaları için vuku bulmakta, sonra da çabucak bitmekte ve bitişi bir rahmet olmaktadır.

İnsanların başına gelen tatsız olaylarla felaketler konusunda dinsizler: "Eğer dünyanın şefkatli ve merhametli bir yaratıcısı varsa, bu felaketler ne demek oluyor?" diye sorarlar. Bunlar, insanoğlunun dünyadaki rahat yaşamının hep öyle sürmesi ve hiçbir zaman zorluk ve sıkıntı yaşamaması gerektiğini zannederler. Oysa eğer böyle olsa ve insanoğlunun yaşamı sıkıntı, zorluk ve felaketten kesinlikle arıtılmış bulunsaydı, insanlardaki bozulma, ahlâksızlık ve şerler o kadar artardı ki, ne dünyaları kurtulurdu, ne ahiretleri. Nitekim naz-u nimete kavuşan ve her türlü refah içinde rahat bir hayat sürdürenlerden bazıları öylesine kendilerini kaybedip küfrana batıyorlar ki, âdeta insan olduklarını, Allah'ın kulu olduklarını unutuyor ve sıkıntı, zorluk ve felaket denilen şeylerin bir gün onların da kapısını çalabileceğine ihtimal dahi vermez oluyorlar. Neticede hiçbir zayıfın elinden tutmaz, yoksula yardım etmez, hiçbir zavallıya acımaz, düşenin elinden tutmaz, acısı olan birinin acısını paylaşmaz, kimseye acımaz ve kimseyi umursamaz bir hâle geliveriyorlar!

Ama insanlar bir sıkıntıya düştükleri, acı çektikleri veya bir derde müptela oldukları zaman cahil ve gaflet içindekilerin çoğu uyanıp kendisine geliyor ve işledikleri birçok günah ve hatadan dönüveriyorlar.

Bu bela ve acıların hiç olmaması gerektiğini düşünen ve bunlardan hoşlanmayanlar aslında tıpkı tatsız ve acı ilaçları içmekten rahatsız olan ve kendileri için zararlı, ama pek sevdikleri lezzetli şeylerden mahrum bırakılmalarına öfkelenen çocuklar gibidirler. Okula gitmeyi, ders çalışmayı hiç sevmez, bütün gün oynayıp boşuna vakit geçirmeye bayılır, diledikleri her şeyi yapmak, canlarının çektiği her şeyi yiyip-içmek isterler. Oyun ve serserilikle vakit geçirmenin dinleri ve dünyaları için ne kadar zararlı olduğunu, lezzetli ama zararlı yiyecek ve içeceklerin onları ne gibi hastalıklara düşürebileceğini; okuyup tahsil etmenin, ilim ve edep öğrenmenin kendilerine nasıl güzel bir gelecek hazırlayabileceğini, acı da olsa gerekli ilaçları kullanmanın sıhhat ve şifayla sonuçlanacağını bilmez, idrak edemezler.

Nice dertler vardır ki, huzur ve mutluluktur sonrası! Nice acılar vardır ki, pek tatlı sonlar getirir beraberinde!...[1]

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) anlattığı ve Mufaddal b. Ömer'in yazdığı Tevhid Risalesi'nin özetinden ibaret olan konumuzu burada noktalıyoruz.

1- Tevhid-i Mufaddal adlı eser, Allame Muhammed Bâkır Meclisî, *Biharu'l-Envar*, 3/138

GAYB DÜNYASIYLA İRTİBATI

Resulullah'ın (s.a.a) hak vasileri ve onun Allah vergisi ilminin vârisleri olan Ehlibeyt İmamları (a.s), Yüce Allah'ın resullerine ve kimi evliyasına bağışlamış olduğu bazı nadide özelliklere sahiptirler. Bu özelliklerden biri de, gayb âlemiyle irtibatlı olma ve hayalle vehimden tamamen uzak olan ve tıpkı peygamberlerin vahyi gibi her nevi yalan ve sahtekârlıktan berî bulunan özel gayb ilimlerine vâkıf olmaktır.

Ancak şu noktayı hemen belirtelim ki, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) vasileri olan Ehlibeyt İmamları (a.s), peygamber değildirler ve asla yeni bir din getirmemişlerdir. Bilakis onlar, peygamberler zincirinin son mübarek halkası olan Hz. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) getirmiş olduğu İslâm dininin en sadık savunucuları olmuş ve İslâm ümmetine liderlik ve imamet etmişlerdir. Hz. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) şu hadis-i şerifi, onların mezkûr konumunu en güzel ibareyle açıklamaktadır:

> Ya Ali! Harun Musa için hangi konumdaysa, sen de benim için o konumdasın. Şu farkla ki, benden sonra peygamber yoktur!

İslâmî rivayet ve kaynaklarda Ehlibeyt İmamları'nın, doğaüstü ilimleriyle ilgili sayısız olaylar ve örnekler kayıtlıdır. Garazı olmayan bilinçli hiçbir Müslüman, onların bu özelliğinden şüphe etmemiş ve o büyük velilerin, derin ilahî bilgiyle donatılmış oldukları gerçeğini teyit etmiştir. Nitekim gerekli gör-

dükleri zaman insanların hidayete kavuşması amacıyla gaybî bilgilerinden bir nebzesini aşikâr ettikleri bilinmektedir.

Burada, İmam Sadık'ın (a.s) genellikle toplumdan saklamayı tercih ettiği özel bilgi ve gaybî ilmiyle ilgili birkaç örnek aktarmamızın yeterli olacağını sanıyoruz:

1- Zeyd b. Ali'nin (a.s) şahadetinden sonra büyük oğlu Yahya gizlice İran'a gitti ve bir süre sonra İran'ın doğusunda bir grup Müslüman'a liderlik ederek zalim Emevî halifesine karşı kıyama girişti, zulüm düzeniyle yiğitçe çarpıştı ve kahramanca şehit düştü. Babası Zeyd gibi onun da mübarek naşını darağacına astılar. Yıllarca darağacında asılı kalan naşı, Ebu Müslim'in kıyamından sonra onun tarafından darağacından indirilip saygıyla toprağa verildi.

Yahya'nın Horasan'a doğru gittiği günlerde, hac yolculuğundan dönmekte olan ve Medine'de İmam Sadık'la (a.s) görüşmüş bulunan Mütevekkil b. Harun adlı bir Şiî Müslüman, yolda Yahya'yla karşılaştı. Selâmlaştıktan sonra Mütevekkil, Yahya ile arasında şu konuşmanın geçtiğini anlatır:

– Ey Mütevekkil, nereden geliyorsun?

– Hac'dan.

– Ailem, amcaoğullarım ve İmam Sadık'tan ne haber?

Olanları anlattım ve babası Zeyd'in şahadetinin herkesi hüzne boğduğunu söyledim. Onaylarcasına başını sallayarak şöyle dedi:

– Amcam Muhammed b. Ali (İmam Bâkır -a.s-) babama akıbetinin nasıl olacağını ve başına neler geleceğini söylemişti. Sahi, amcaoğlum Cafer b. Muhammed'i gördün mü?

– Evet.

– Benim hakkımda bir şey söyledi mi?

– Evet.

– Ne söylediğini anlatır mısın?

Ne diyeceğimi bilemiyordum. Üzgün bir şekilde:

– Ondan duyduklarımı size anlatmam çok zor, dedim.

– Benim, ölümden korktuğumu mu sanıyorsun, dedi kırgınca. İmam'ın benim için ne söylediğini bilmek istiyorum!

– Babanız gibi sizin de şehit edileceğinizi ve tıpkı onun gibi naşınızın asılacağını haber verdi.

Yahya, Mütevekkil'le biraz daha sohbet etti. Sonra yanındaki Sahife-i Seccadiye nüshasını Mütevekkil'e emanet edip onu Medine'ye götürmesini ve oradaki bir yakınına vermesini tembihleyerek: "Vallahi! Amcaoğlum İmam Sadık şehit düşeceğimi haber vermemiş olsaydı, benim için çok değerli olan bu Sahife-i Seccadiye nüshasını sana emanet etmezdim! Ama onun verdiği bir haberin hak olduğunu bilirim ben; çünkü bu tür haber ve bilgiler, atalarından ulaşmıştır ona!" dedi.[1] Çok geçmeden İmam Cafer Sadık'ın (a.s) önceden haber verdiği olay vuku buldu ve her şey tıpkı onun söylediği gibi oldu!

2- Safvan b.Yahya şöyle anlatır: Cafer b. Muhammed b. Eş'as bir gün bana: "Aramızda pek bahsi edilen bir mevzu olmadığı ve hakkında başkalarının bildiği şeyleri biz bilmediğimiz ve başkaları kadar tanımadığımız hâlde, neden Şiî olduğumuzu biliyor musun?" diye sordu. Bilmediğimi söyleyince, şöyle anlattı:

1- Munhtehe'l-Amal, İmam Seccad'ın (a.s) Hayatı bölümünde; Yahya b. Zeyd'in Maktal adlı eseri, Sahife-i Seccadiye'nin mukaddimesinde

Bir gün Mansur Devanikî babamdan çok özel bir görev için becerikli ve güvenilir bir adam istedi. Babam da dayısını önerdi. Mansur, babamın dayısını çağırtarak ona yüklüce bir para veriyor ve bu parayla Medine'ye gidip Abdullah b. Hasan b. Hasan ve aralarında Cafer b. Muhammed'in de bulunduğu akrabalarıyla görüşmesini, onlara kendisinin Horasan'dan gelen bir garip olduğunu, orada çok güvenilir Şiîlerin bulunduğunu ve onlara para gönderdiğini söyleyip bu paraları belirlendiği meblağlarda aralarında paylaştırmasını ve parayı aldıklarına dair de onlardan kendi el yazılarıyla birer makbuz almasını istiyor.

Babamın dayısı söyleneni yapıp bir süre sonra geri dönüyor. Mansur onu çağırtıp yaptıklarını anlatmasını isteyince: "Hepsiyle görüşüp paraları söylediğiniz üzere onlara verip makbuz da aldım." diyor, "Ancak, sadece Cafer b. Muhammed hariç. O, Mescidu'n-Nebi'de namaz kılıyordu, arkasında oturup namazını bitirmesini bekledim. Namazını bitirince daha ben ağzımı açıp tek kelime etmediğim hâlde o âdeta aklımdan geçenleri okurcasına bana dönüp: *'Allah'tan kork!'* dedi, *'Peygamber'in Ehlibeyti'ni aldatmaya kalkışma ve Mansur'a da Allah'tan korkmasını ve Ehlibeyt'e oyun oynamaktan vazgeçmesini söyle!'* dedi."

Ben olayı bilmiyormuş gibi davranarak: "Anlayamıyorum efendim, ne demek istiyorsunuz?" diye sorunca, beni yakınına çağırdı ve sizinle aramızdaki gizli konuşmaları ve bana verdiğiniz görevi en ince ayrıntılarıyla anlattı. Duyduklarıma inanamıyordum, o sırada sanki bizim yanımızdaymış gibiydi![1]

1- Usul-u Kâfi, 1/475; Besairu'd-Derecat, s.245; Menakıb, 4/220; Biharu'l-Envar, 47/74; Haraic-i Ravendî'den iktibasla

3- Ebu Basir şöyle anlatır: İmam Sadık'ın (a.s) huzurundaydım, Mualla b. Huneys'ten söz açıldı. İmam: *"Ey Ebu Basir!"* dedi, *"Mualla hakkında sana söyleyeceklerim var, şimdilik gizli kalsın!"*

"Baş üstüne efendim, gizli kalır!" dedim. Bunun üzerine: *"Mualla, Davud b. Ali'nin onun başına getireceği şey vuku bulmadan kendisi için takdir edilen yüce makama ulaşamayacaktır!"* buyurdu.

Davud'un ona ne yapacağını sordum. *"Onu çağırtıp boynunu vurduracak. Bununla da yetinmeyip onun cansız bedenini darağacında sallandıracak ve bu iş gelecek yıl vuku bulacaktır!"* buyurdu.

Bir yıl sonra Davud b. Ali Medine valiliğine atandı ve ilk işi Mualla b. Huneys'i çağırmak oldu. Ondan, İmam Sadık'ın (a.s) Şiîlerinin isimlerini vermesini istedi. Mualla boyun eğmeyince, onu öldürtmekle tehdit etti. Mualla: "Beni ölümle mi tehdit ediyorsun be adam!" diye haykırdı, "İmam Sadık'ın Şiîlerini hemen şuracıkta, elimin altında olsalar da söylemen sana! Beni öldürmen durumunda ise beni mutlu, kendini de yazık etmiş olursun!"

Davud da onu şehit etti.[1]

4- Ali b. Hamza şöyle anlatır: Emevî devletinin memurlarından bir gençle arkadaştım. Kendisini İmam Sadık'la (a.s) görüştürmemi rica etti. Onu İmam'a götürdüm. "Canım size feda olsun!" dedi, "Ben Emevîlerle çalışıyorum ve bu yoldan epey de para kazandım."

İmam (a.s) onunla biraz konuştu. Dedikleri özetle şuydu:

> Emevîlerin sizin gibi adamları olmasa, bizim hakkımızı böyle ayaklar altına alamazlardı. Eğer başkaları onlara

1- Biharu'l-Envar, 47/129; Menakıb, 4/225

yardım etmeyip onları yalnız bıraksalardı, hiçbir şey yapamazlardı!

Genç adam: "Canım efendim! Benim için bir kurtuluş yolu var mıdır?" diye sordu.

İmam: *"Evet! Söylersem, yapacak mısın?"* buyurdu.

Genç: "Tabii!" dedi.

İmam: *"Bu yolda kazandıklarını asıl sahiplerine geri ver. Sahiplerini tanımadığın miktarları da sadaka olarak ver. Bunu yapabilirsen, ben de seni cennetle müjdeler, bunu garantilerim!"* buyurdu.

Genç adam başını yere eğip biraz düşündükten sonra: "Canım size feda olsun, söylediğiniz gibi yapacağım!" dedi.

Bu genç, bizimle Kûfe şehrine geldi ve nesi var nesi yoksa hatta elbiselerini bile sahiplerine geri verdi. Sahibini bulamadıklarını da sadaka olarak fakirlere dağıttı. Kısa zamanda o kadar yoksullaştı ki, biz ona elbise alıp geçimini sağlar olduk. Birkaç ay sonra hastalandı. Onu ziyarete gittiğim günlerden birinde, durumunun pek ağır olduğunu gördüm; can vermek üzereydi. Güçlükle gözlerini açıp bana baktı ve "İmam Sadık verdiği sözü tuttu, vallahi ahdini yerine getirdi!" dedi ve can verdi.

Onu toprağa verdikten kısa bir süre sonra Kûfe'den döndüm. İmam'a (a.s) uğrayıp kendisini gördüm. Beni görür görmez: *"Andolsun ki o gence verdiğim söz yerine getirildi ve ben ahdime vefa ettim."* dedi! Hayretten ne diyeceğimi şaşırmıştım. "Canım size feda!" dedim, "Doğru söylüyorsunuz! O da aynı şeyi söyledi çünkü bana!"[1]

5- Sedir Sayrafî şöyle anlatır: İmam Cafer Sadık için (a.s) emanet edilen bir para benim yanımdaydı. Emaneti verirken,

---

1- Biharu'l-Envar, 47/138; Menakıb, 4/130

Şiîlerin Ehlibeyt İmamları (a.s) hakkında anlattıklarının doğru olup olmadığını anlamak için bir dinarını vermeyip sakladım. İmam (a.s) hemen: *"Ey Sedir! Emanetin hepsini vermedin; ama bunu, bizden koptuğun için de yapmış değilsin!"* dedi. "Canım size feda! Mesele nedir, ne oldu ki?" diye sordum. *"Bizi denemek için emanetten birazını alıkoymuşsun!"* buyurdu.

"Canım size feda!" dedim, "Doğru söylediniz! Şiîlerinizin sizin için söylediklerinin hak olduğuna bizzat tanık olmak istedim." İmam buyurdu ki:

> Gerekli her şeyi bizim bildiğimizi bilmez misin? Peygamberlerin ilmi bizim yanımızda mahfuzdur, hepsi bizde toplanmıştır; bizim ilmimiz peygamberlerin ilmidir![1]

1- Menakıb, 4/227; Biharu'l-Envar, 47/130

İMAM'IN (A.S) YARENLERİ VE ÖĞRENCİLERİ

Daha önce de belirttiğimiz gibi Emevîlerle Abbasîler, Ehlibeyt İmamlarını (a.s) çok sıkı şekilde gözaltında tutuyor, hatta bazen onların halkla görüşmesini bile engelliyorlardı. Ancak, Emevîlerin son dönemleri ve Abbasî iktidarının ilk yıllarında bu ikisi arasındaki iktidar kavgası nedeniyle Ehlibeyt İmamları (a.s) bir nebze de olsa rahat bir nefes alabilmiş ve işte bu dönem, ilim âşıklarının İmam Bâkır'la İmam Sadık hazretlerinin (üzerlerine selâm olsun) ilim, bilim ve feyiz deryasından yararlanmaları şansını doğurmuştur.

İmam'ın ilim deryasından feyiz almak isteyen din ve bilim âşıklarının ona duyduğu sevgi ve güven, en zor şartlar ve en sıkıntılı dönemlerde bile onların bir şekilde yolunu bulup İmam'a ulaşmalarını ve sorularına cevap bulabilmelerini sağlıyordu.

İmam Sadık'ın (a.s) çeşitli dinî ve pozitif bilim dallarında yetiştirdiği öğrencilerin çoğu, giderek bu dalda zamanının en büyük hocasına dönüşmüş ve bu bilimlerin yayılmasını sağlamışlardır. Şeyh Tusî, Rical kitabında, İmam Sadık'tan (a.s) ders alan veya İmam'dan rivayette bulunan dört bin isim sayar. Çeşitli bilimlerin halka ulaşması ve insanların kemale ermesi yolunda ciddi emekler sarf edip büyük adımlar atan bu isimlerden üçünü örnek alarak özetle tanıtalım:

Hamran b. A'yen Şeybanî

Hamran'ın aile fertleri, genellikle Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) özel Şiası ve yakın dostlarıydı. Hamran'la kardeşi Zürare, çağlarının en seçkin fakihi ve bilim adamı konumunda olmuş ve İmam Bâkır'la (a.s) İmam Sadık'ın (a.s) en sadık yârenleri arasında yer almışlardır. İmam Sadık (a.s): *"Hamran b. A'yen imanlı biridir ve yemin ederim ki dininden asla dönmez!"* buyurmakta ve *"Hamran, cennet ehlidir."* demektedir.[1]

Zürare şöyle anlatır:

> Gençliğimin ilk yıllarıydı. Medine'ye gittim, sonra da oradan Mekke'ye geçip hac mevsiminde Mina'ya çıktım. Mina'da İmam Bâkır'ın (a.s) çadırına giderek selâm verdim. Selâmımı alınca, karşısına oturdum. *"A'yen'in oğullarından mısın?"* diye sordu. "Evet, adım Zürare!" dedim. *"Onlara benzerliğinden seni tanıdım."* buyurdu ve kardeşim Hamran'ın hacca gelip gelmediğini sordu. "Hayır, gelmedi; ama size selâm gönderdi." dedim.
>
> *"Aleykum Selâm"* diyerek şöyle ekledi: *"O, gerçek müminlerdendir ve asla dininden vazgeçmeyecektir! Onu gördüğünde, bendenselâmsöyle!"*[2]

Bir başka rivayette bizzat Hamran, İmam Bâkır'dan (a.s): "Acaba ben de sizin Şianız sayılır mıyım?" diye sorduğunu ve İmam'ın (a.s): *"Evet, vallahi sen dünya ve ahirette bizim Şiamızdansın."* buyurduğunu söyler.[3]

Esbat b. Salim anlatır: İmam Musa b. Cafer (a.s) şöyle buyurdu:

1- Rical-i Keşşî, s.176

2- Rical-i Keşşî, s.178

3- Rical-i Keşşî, s.462

> Kıyamette bir ses duyulur ve "Allah'ın peygamberi Muhammed b. Abdullah'ın havarileri (en yakın ashabı) olup ahdine vefa gösteren ve inançlarından asla taviz vermemiş olanlar nerede?" diye sorulur. Selman, Mikdad ve Ebuzer ayağa kalkarlar. Sonra tek tek Ehlibeyt İmamları'nın en yakın ashabını sorarlar. Onlar da ayağa kalkarlar. Derken sıra beşinci ve altıncı imamların yakın ashabına gelir. Abdullah b. Şerik el-Âmirî, Zürare b. A'yen, Bureyd b. Muaviye, Muhammed b. Müslim, Ebu Basir Muradî, Abdullah b. Ebu Ya'fur, Âmir b. Abdullah, Hücr b. Zayide ve Hamran b. A'yen ayağa kalkarlar.[1]

Safvan şöyle anlatır:

> Hamran, dostlarıyla sürekli ilmî toplantılar yapar ve Ehlibeyt İmamları'ndan hadisler naklederdi. Arkadaşları, Ehlibeyt İmamları dışında bir başkasından hadis rivayet edecek olsalardı, kabul etmez ve onları uyarırdı. Bu uyarıyı üç kez tekrarladığında ve onların dikkate almadıklarını gördüğünde, o toplantıyı terk ederdi.[2]

Yunus b. Yakub: "Hamran, kelâm (akait) ilmini çok iyi bilirdi." der.[3]

Hişam b. Salim şöyle anlatır:

Bir grup ashabıyla birlikte İmam Cafer Sadık'ın (a.s) huzurundaydık. Bir Şamlı içeriye girdi. İmam (a.s) ne istediğini sorunca, "Her sorunun cevabını bildiğini duydum ve senden bazı sorular sormaya geldim!" dedi. İmam sorularının ne hakkında olduğunu sorunca da, "Kur'ân hakkında." dedi. İmam (a.s) onunla Hamran'ın ilgilenmesini söyleyince, Şamlı adam: "Ben Hamran'la değil, seninle tartışmaya geldim buraya!"

1- Rical-i Keşşî, s.10

2- Rical-i Keşşî, s.179

3- Tuhfetu'l-Ahbab, s.77

dedi. İmam (a.s): *"Hamran'ı yenebilirsen, beni yenmiş sayılırsın."* buyurdu.

Şamlı adam da, Hamran'a dönüp ona sorular sormaya başladı. Sorduğu bütün sorulara en mükemmel cevapları alınca, soru sormaktan yorulup münazaradan çekildi.

İmam (a.s): *"Hamran'ı nasıl buldun?"* diye sordu. Şamlı: "Pek büyük bir üstatmış!" dedi, "Sorduğum her şeyin cevabını bildi!"[1]

Abdullah b. Ebu Ya'fur

İmam Sadık'ın (a.s) en yakın ashabındandı. İmam'a karşı fevkalade saygılı ve itaatkârdı. Bu da, onun imamet makamını gereğince kavramış olmasından kaynaklanıyordu. Bir gün İmam'a (a.s): "Siz bir narı ikiye böler ve yarısının haram, yarısının helal olduğunu söylerseniz, bir yarısının helal ve diğer yarısının haram olduğuna şahadet ederim!" dedi.

İmam (a.s) iki kez: *"Allah'ın rahmeti üzerine olsun!"* buyurdu.[2]

Abdullah bir ara nadir görülen bir hastalığa yakalandı. Bazen pek acı çektiği için hekimler şarabın iyi geleceğini söylemişlerdi. İmam'la görüştüğünde meseleyi açarak doktorların şarabı önerdiğini söyledi. İmam (a.s) buyurdu ki:

> Sakın şarap içme! Şarap haramdır ve bu tavsiye, sana şarap içirmeye çalışan şeytanın telkinidir. Onun telkinine kapılmaz ve onu dinlemeyecek olursan, senden ümidini keser ve seni bırakır!

Bunun üzerine İbn Ebu Ya'fur Kûfe'ye döndü. Hastalığı tekrar nüksetti ve eskisinden çok daha ağır bir hâl aldı. Onun

---

1- Rical-i Keşşî, s:276

2- Rical-i Keşşî, s.249; Mu'cem-u Ricali'l-Hadis, 1/103

durumunu gören yakınları şarap getirip içmesini istedilerse de: "Yemin ederim ki, bir damla dahi ağzıma almayacağım ondan!" diyerek reddetti. Birkaç gün öylece yatakta kaldı ve çektiği acıya dayandı. Bir süre sonra Yüce Allah ona öyle bir şifa verdi ki, hayatı boyunca bir daha hastalandığı görülmedi.[1]

İbn Ebu Ya'fur, İmam Sadık (a.s) döneminde vefat etmiştir. İmam (a.s), Mufaddal b. Ömer'e yazdığı bir mektupta şöyle diyordu:

> Ey Mufaddal! Allah'ın selâmı onun üzerine olsun, İbn Ebu Ya'fur'a yaptığım tavsiyeleri sana da yapıyorum. O -ki Allah'ın selâmı ona olsun- Allah'a, Peygamber'ine ve yaşadığı çağın İmam'ına karşı ahdini yerine getirmiş olarak şu dünyadan göçtü. Allah'ın rahmetine mahzar olmuş, günahları affedilmiş olarak vefat etti. Allah'ın selâmı onun ruhuna olsun! Bizim zamanımızda Rabbine, Peygamber'ine ve zamanının İmam'ına ondan daha itaatkâr olan yoktu. Yüce Allah onu rahmetine alıp da ruhunu kabzedip cennete intikal ettirinceye kadar da hep öyle kaldı!...[2]

Mufaddal b. Ömer el-Cu'fî

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) ashabının ileri gelenlerinden, seçilmiş yakın dostlarından ve güvenilir büyük fakihlerdendir.[3] İmam'ın (a.s) en yakın adamlarından biri sayılır ve İmam'ın bazı özel işleriyle bizzat ilgilenirdi.[4]

Medine'ye gelen bir grup Şiî, İmam'dan (a.s) dinî meselelerini sorabilecekleri birini kendilerine tanıtmasını istediler.

1- Rical-i Keşşî, s.247, özetle

2- Rical-i Keşşî, 249

3- Camiu'r-Ruvat, 2/258

4- Camiu'r-Ruvat, 2/258

İmam (a.s) istedikleri zaman kendisine müracaat edebileceklerini söyledi. Yine bir başkasını da tanıtmasına yönündeki ısrarlarına karşı: *"Mufaddal'a gidip ondan sorabilirsiniz."* buyurdu, *"Onun her dediğini kabul edin; çünkü o, haktan başka söz söylemez!"*[1]

İmam Sadık (a.s) Mufaddal'a tevhit hakkında özel dersler vermiş ve Mufaddal da bunları "Mufaddal'ın Tevhid Risalesi" adlı bir kitapta bir araya toplamıştır. Daha önceki bölümde bu değerli eserden bazı kesitleri özetle aktarmıştık. Bu özel dersler, onun İmam (a.s) yanındaki ilmî mevkiini ve İmam'ın (a.s) onu ne kadar sevdiğini göstermektedir.

İmam Cafer Sadık (a.s) Mufaddal'ı o kadar severdi ki, bir gün ona: *"Ey Mufaddal! Allah'a yemin ederim ki seni pek severim; seni seveni de severim ben!"* buyurdu.[2]

İmam Musa Kâzım (a.s) da Mufaddal hakkında: *"Mufaddal benim sırdaşımdır, gönlüm onunla rahat bulur."* buyurmuş[3] ve o dünyadan göçtüğünde de: *"Allah ona rahmet etsin! Babamdan sonra babaydı benim için; şimdi rahat ve huzur içindedir artık!"* buyurmuştur.[4]

1- Rical-i Keşşî, 327

2- Biharu'l-Envar, 47/395; Şeyh Müfid'in el-İhtisas adlı eseri, s.216

3- Tuhfetu'l-Ahbab, s.376

4- Tuhfetu'l-Ahbab, s.376

İMAM'IN (A.S) ŞAHADETİ

Abbasî halifelerinin en zalim ve rezillerinden olan; zorbalık, hile ve baskıcı kişiliğiyle tanınan Mansur Devanikî İmam Sadık'ı (a.s) sürekli sıkı şekilde gözaltında tutuyor, casusları vasıtasıyla İmam'ın (a.s) her hareketini denetlemeye çalışıyordu. Sırf eziyet etmek ve birkaç defasında da şehit etmek niyetiyle İmam'ı Medine'den Şam'a getirtmiş; ama henüz ilahî takdirin vakti dolmadığından, hiçbirinde başarılı olamamış ve iğrenç emelini gerçekleştirememişti.

Ehlibeyt İmamları'nın yedincisi İmam Musa Kâzım (a.s) şöyle buyurur:

> Bir defasında Mansur babamı öldürtmek için yanına çağırttı ve bu iş için kılıç vb. gibi gerekli teçhizatı bile hazırlattı. Saraydaki yakın adamlarından Rabi'e de: "Cafer b. Muhammed içeri girdiğinde, ben onunla konuşurken iki elimi çırparsam, hemen onun boynunu vur!" diye talimat verdi. İmam içeri girdiğindeyse, Mansur onu görür görmez heybetinden etkilenip gayri ihtiyari ayağa kalktı ve onu güler yüzle karşılayıp: "Borçlarınızı ödemek için sizi buraya kadar çağırdım!" dedi. Sonra da İmam'ın ailesinin ve akrabalarının durumunu sordu ve Rebi'e dönüp: "Üç gün sonra Cafer b. Muhammed'i ailesine ulaştırın." dedi.[1]

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, 1/304; Biharu'l-Envar, 47/162

Ne var ki, şöhreti bütün İslâm beldelerine yayılan ve herkesçe sevilen İmam'ın varlığı, Mansur'u şiddetle rahatsız ediyordu. Sonunda hicrî kamerî 148'in şevval ayında onu zehirletti ve İmam Sadık (a.s) şevval'in 25. günü, 65 yaşında şehit düşerek dâr-ı bekaya göçtü. Mübarek naşı, Cennet-i Baki mezarlığında sevgili babası İmam Bâkır'ın (a.s) yanına defnedildi.[1]

Ehlibeyt (a.s) şairlerinden Ebu Hüreyre el-Iclî, İmam'ın şahadetinde söylediği şu ağıtla İmam'ın sevenlerini gözyaşına boğmuştur:

> Onun mübarek naşı omuzlar üzerinde mezarlığa götürülürken,
>
> Dedim: "Değerli birini toprağa vereceğinizi biliyor musunuz?"
>
> Yazık, dağlar gibi yüce birini dorukta görüp,
>
> Sonra da toprağın altına inerken seyretmek!
>
> Seher vakti üzerine toprak atılacak onun
>
> Hâlbuki bizim başımıza toprak dökülmesi gerek![2]

Evet, İmam Sadık'ın (a.s) şahadetiyle İslâm ve insanlık tarihi nadide bir cevheri kaybetmiş oldu. O değerli İmam'ın soyundan gelen altıncı imam olmasaydı, "Yeryüzü bir daha böyle bir cevher görmeyecek!" demek, mübalağa olmayacaktı.

Allah'ın, meleklerin, salihlerin ve müminlerin selâmı onun üzerine olsun.

1- İ'lamu'l-Verâ, s.266; Usul-u Kâfi, 1/472; Cennatu'l-Hulud, s.27

2- Muntehe'l-Amal, İmam Sadık'ın (a.s) Hayatı bölümü, s.47

İmam'ın Son Vasiyeti

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) yakın ashabından olan Ebu Basir şöyle anlatır:

> İmam'ın (a.s) şahadetinden sonra, eşi Ümmü Humeyde'ye baş sağlığı dilemek için evine gittik. İmam'ın (a.s) matemiyle hepimiz ağlıyorduk. Ümmü Humeyde Hatun şöyle buyurdu: "Ey Ebu Basir! İmam'ın (a.s) son nefeslerinde burada olsan pek şaşardın. Son demlerinde göz kapaklarını zorlukla aralayıp bütün akrabalarının başucunda toplanmasını istedi. Herkes geldiğinde, onlara şöyle bir baktıktan sonra şöyle buyurdu:
>
> *"Namazı hafife alanlar, bizim şefaatimize kavuşamayacaktır."*[1]

1- *el-Emali*, Şeyh Saduk, s.290; Vesailu'ş-Şîa, 3/17

İMAM CAFER SADIK'TAN VECİZ SÖZLER

Bahsimizi noktalarken, kalplerimize ışık tutup imanımızı pekiştirmesi ve amellerimize yön vermesi umuduyla İmam Cafer Sadık'ın (a.s) mübarek buyruklarından birkaçını aşağıda aktarıyoruz:

1- Hangi Müslüman, Müslüman kardeşi kendisine geldiğinde, onun ihtiyacı için uğraşırsa, Allah yolunda cihad etmiş gibidir[1]

2- Allah Teâlâ: *"İnsanlar benim ailem gibidir; onlara iyilikte bulunup sorunlarının çözülmesi için uğraşanlar, benim yanımda daha azizdirler."* buyurmaktadır.[2]

3- İnsanlara faydalı olabilecek bütün ilim şu dört şeydedir: a) Rablerini tanımaları. b) Allah'ın kendilerine ne nimetler verdiğini ve nasıl davrandığını görmeleri. c) Rablerinin kendilerinden ne istediğini ve O'na karşı vazifelerinin ne olduğunu bilmeleri. d) Neyin onları, dininden uzaklaştıracağını bilmeleri![3]

4- Şu dört şey, peygamberlerin huyudur: İyilik etmek, cömertlikte bulunmak, sorunlar karşısında sabır ve direnç göstermek, müminlerin hak ve hukukunu riayet etmek.[4]

1- el-Müstedrek, 2/407

2- Usul-u Kâfi, 2/199

3- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.265

4- Tuhefu'l-Ukul, s.375

5- Mümin iki korku arasındadır: Rabbinin, eski günahlarından ötürü ona ne yapacağını bilmediği geçmişi ve ne tür günahlar işleyip, ne tür tehlikelere düşeceğini bilemediği geleceği. Bu nedenle de mümin korkuyla geceleyip korkuyla sabahlar. İşte (Allah) korku(sun)dan başka şey onu ıslah etmez![1]

6- Şu üç haslete sahip olmadıkça hiç kimse iman hakikatinin kemaline varamaz: Dinde idrak ve basiret, geçimde doğru bir denge tutturmak, sıkıntı ve zorluklara karşı sabır ve direniş göstermek.[2]

7- Üç kişi, üç yerde belli olur: Sabırlı insan öfke anında, yiğit savaşta, kardeş ihtiyaç anında.[3]

8- Her şehrin ahalisi din ve dünya işleri için şu üç kişiye daima muhtaçtır:

1) Takva sahibi, bilgili ve Allah'tan korkan fakih.

2) Halkın itaat ettiği iyiliksever yönetici.

3) Güvenilir doktor.[4]

9- Bütün iyiliklerin kökü biziz; bütün iyilikler bizim dallarımız ve budaklarımızdandır. Tevhit, oruç, öfkeyi yenmek, kötülük edeni affetmek, düşküne ve yoksula acımak, komşularla ilgilenmek, erdemli ve üstün insanların erdem ve üstünlüğünü itiraf etmek gibi şeyler iyiliktir.

Bizim düşmanlarımızsa, tüm şer ve kötülüklerin köküdürler, bütün kötülükler onların dalları-budaklarıdır. Yalan, cimrilik, ispiyonculuk, eş dostla ilişkiyi kesmek, faizcilik, yetimin ma-

---

1- Tuhefu'l-Ukul, s.377

2- Tuhefu'l-Ukul, s.324

3- Tuhefu'l-Ukul, s.316

4- Tuhefu'l-Ukul, s.237

lını yemek, Allah'ın tayin ettiği sınırları çiğnemek, gizli veya açık cinayet işlemek, zina, hırsızlık gibi şeyler de kötü ve çirkindirler.

Kendisini bizden ve bizim Şiîlerimizden biri bildiği hâlde düşmanlarımızın dallarına-budaklarına yapışan kimse, yalan söylemektedir.[1]

1- el-İmamu's-Sadık, 3/138